

Juuli Harjunpää

TILINPÄÄTÖSANALYYSI – OPAS UUDELLE YRITYKSELLE;
CASE: SUOMEN KULTA OUTLET OY

Liiketalouden koulutusohjelma
Taloushallinnon suuntautumisvaihtoehto
2012

TILINPÄÄTÖSANALYYSI – OPAS UUELLE YRITYKSELLE; CASE: SUOMEN KULTA OUTLET OY

Harjunpää, Juuli
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Liiketalouden koulutusohjelma
Joulukuu 2012
Ohjaaja: Lehtonen, Suvi
Sivumäärä: 53
Liitteitä: 2

Asiasanat: tilinpäätös, tilinpäätösanalyysi, tunnusluvut

Opinnäytetyöni toimeksiantaja on Suomen Kulta Outlet Oy. Yritys toimii verkko-kauppana ja se myy kuluttajille kulta-, timantti- ja hopeakoruja sekä lahjatavaroita. Opinnäytetyön tavoitteena on luoda yritykselle teoriaan painottuva pohja tilinpäätös-analyysiin sekä konkreettinen malli tunnuslukujen laskemiseen, jonka avulla yrityksen johto voi helposti tarkastella eri tunnuslukuja. Suomen Kulta Outlet Oy on toiminut vasta yhden tilikauden verran, joten sille ei ole muodostunut rutiineja tai käytäntöjä tilinpäätöksen analysointiin.

Opinnäytetyöni toteutettiin kvalitatiivisena tutkimuksena. Työni aiheeseen tarvittiin paljon teoriamateriaalia, jota sain kirjoista, artikkeleista sekä internet-lähteistä. Opinnäytetyössäni teoriaosassa tarkasteltiin tilinpäätöstä ja sen analysointia, tilinpäätös-tietojen oikaisemista sekä tilinpäätöksen pohjalta laskettavia tunnuslukuja. Opinnäytetyössä avattiin tarkemmin tilinpäätöksen rakennetta ja sen eri osia sekä tilinpäätös-analyysin etenemistä ja sen ongelmia ja rajoituksia. Tilinpäätöstietojen oikaisemisesta kerrottiin melko tarkasti, sillä oikaisujen avulla tiedoista saadaan eri tilikausien ja eri yritys välillä vertailukelpoisia. Tilinpäätöksen pohjalta laskettavista tunnusluvuista käsiteltiin niitä, joita käytin case-yrityksen laskentamallissa.

Opinnäytetyön empiiriosassa käytettiin tiedon hankkimiseksi teemahaastattelua yrityksen toimitusjohtajan kanssa. Teemahaastattelussa toimitusjohtajaa haastateltiin, jonka jälkeen saatu materiaali litteroitiin kirjalliseen muotoon. Teemahaastattelusta saatiin erittäin arvokasta tietoa yrityksen tarpeista ja halusta analysoida tilinpäätöstä. Yritykselle luotiin Excelin avulla malli tunnuslukujen laskemista ja vertailua varten. Mallissa huomioitiin tunnusluvut, jotka yrityksen toimitusjohtajan mielestä olisivat tärkeitä seurata.

Opinnäytetyöllä tavoiteltiin mahdollisimman suurta käytännön hyötyä yritykselle. Tuotokseksi saatiin toimiva malli, jonka avulla tunnuslukujen tarkastelu jatkossa helpottuu. Mallia kokeiltiin yhdessä yrityksen toimitusjohtajan kanssa ja se todettiin toimivaksi ja hyödylliseksi.

THE ANALYSIS OF FINANCIAL STATEMENTS – A GUIDE FOR A NEW COMPANY; CASE: SUOMEN KULTA OUTLET OY

Harjunpää, Juuli

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in Business

December 2012

Supervisor: Lehtonen, Suvi

Number of pages: 53

Appendices: 2

Keywords: financial statements, analysis of financial statements, key ratios

The topic of this thesis was an analysis of financial statements. This thesis was ordered by Suomen Kulta Outlet Oy which sells gold, silver and diamond jewellery. The company works as an online store. The purpose of this thesis was to create a theoretical guide for analyzing financial statements and also a concrete model for calculating key ratios. The model was meant to be easy and clear so that the company's management can easily examine the key ratios and their changes. Suomen Kulta Outlet Oy has operated only for one accounting period so the company does not have routines or practice from the analysis of financial statements.

The thesis was carried out as a qualitative research. The topic of this thesis needed a lot of theoretical material which I got from books, articles and Internet sources. The theoretical part of the thesis examined financial statements and their analysis, revising the data of financial statements and calculating the key ratios. The thesis dealt with the composition of financial statements and their different parts, progress of the analysis of financial statements and their problems and limits. A big part of the theoretical part of the thesis consisted of revising the data of financial statements because by using them, the company can compare data from different accounting periods and companies. The theoretical part treated key ratios which were important to the company.

The empirical part of the thesis comprised of a theme interview with the CEO of Suomen Kulta Outlet Oy which gave important information about the company's needs to analyze financial statements. The key ratio model was made with Excel. The model includes key ratios which, according to the company's CEO, are important to follow.

The thesis aimed to be as practically beneficial as possible. The output was a functional model which provides help for calculating key ratios. The model was tested with the company's CEO and it proved to be functional and useful.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	TILINPÄÄTÖS	6
2.1	Suomalainen tilinpäätöskäytäntö	7
2.2	Muut tilinpäätöksen osat	11
3	TILINPÄÄTÖSANALYYSI.....	15
3.1	Tilinpäätösanalyysin vaiheet ja menetelmät	16
3.2	Tilinpäätösanalyysin rajoituksia ja ongelmia.....	17
4	TILINPÄÄTÖSTIETOJEN OIKAISEMINEN	19
4.1	Tuloslaskelman oikaisut.....	20
4.2	Taseen oikaisut.....	26
5	KESKEISIMMÄT TUNNUSLUVUT	36
5.1	Maksuvalmius	36
5.2	Käyttöpääoma	38
5.3	Vakavaraisuus	41
5.4	Kannattavuus.....	43
6	CASE: SUOMEN KULTA OUTLET OY	46
6.1	Yritykselle sopivat tunnusluvut	47
6.2	Tunnuslukujen käyttö yrityksen johdon tukena.....	48
7	TUNNUSLUKUJEN LASKENTAMALLI	49
8	YHTEENVETO	51
	LÄHTEET.....	52
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Työni teoriaosassa tulen käsittelemään tilinpäätöstä, sen analysointia, tilinpäätöksen oikaisuja ja tunnuslukuja. Yritysten tulee laatia tilinpäätös tilikautensa päätteeksi. Tilinpäätöksestä selviää yrityksen tulos ja varallisuusasema. Osakeyhtiön ja suurempien henkilöyhtiöiden tilinpäätökset ovat julkisia. Tilinpäätös tulee toimittaa verottajalle, josta se toimitetaan suurelta osin kaupparekisteriin. (Suomen Yrittäjien www-sivut 2012) Tilinpäätösanalyysia voidaan lähteä valmistelemaan, kun yrityksen tilinpäätös on valmis. Tilinpäätösanalyysin tarkoituksena on mitata ja arvioida kriittisesti yrityksen kannattavuutta, rahoitusta ja taloudellisia toimintaedellytyksiä tilinpäätösinformaation pohjalta. Tilinpäätöstä voidaan analysoida monella eri tavalla ja yksi niistä on tässä työssä esitetty tunnuslukujen laskenta. (Niskanen & Niskanen 2003, 21)

Tunnuslukuanalyysissa yrityksen tilinpäätöksen pohjalta lasketaan tunnuslukuja kannattavuudelle, maksuvalmiudelle, vakavaraisuudelle ja käyttöpääoman erille. Tunnuslukuanalyysista tulokseksi saatavat luvut eivät pelkästään kerro suurta informaatiota, vaan niitä täytyy arvioida ja verrata esimerkiksi edellisiin tilikausiin tai muihin saman alan yrityksiin. Ensimmäisen tilikauden päätteeksi laskettavat tunnusluvut eivät siis vielä anna suurta tietoa, mutta toisen ja kolmannen tilikauden jälkeen tilanne on jo huomattavasti parempi. Joillekin tunnusluvuille on olemassa normi- ja ohjearvoja, joihin saatuja tuloksia voidaan verrata. (Niskanen & Niskanen 2003, 111-112)

Tilinpäätöksen oikaisu on syytä tehdä, sillä silloin tiedot ovat tilikaudesta toiseen ja toisten yritysten välillä vertailukelpoisia. Tilinpäätösanalyysissa päätarkoitus on selvittää yrityksen säännöllisen ja jatkuvan liiketoiminnan tulos. Oikaisujen tavoitteena on siis poistaa sellaiset erät, joiden ei ajatella kuuluvan säännölliseen liiketoimintaan. Tilinpäätöksen oikaisu on välttämätön toimenpide, jos yrityksen taloudesta halutaan tehdä johtopäätöksiä. (Salmi & Rekola-Nieminen 2005, 94-95)

Opinnäytetyöni empiriaosa käsittelee case-yritystäni. Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa Suomen Kulta Outlet Oy:lle opas tilinpäätökseen ja apuväline tunnuslukujen laskentaan. Työ toteutetaan yhteistyössä case-yrityksen kanssa. Opin-

näytetyöni on laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus. Empiriaosan tiedonhankintaan käytin avukseni teemahaastattelua yrityksen toimitusjohtajan kanssa.

Opinnäytetyölläni vastaan seuraaviin kysymyksiin:

- 1) Mistä koostuu tilinpäätös?
- 2) Miten tilinpäätöksen tietoja analysoidaan?
- 3) Mitä tarkoittavat tilinpäätöksen oikaisut?
- 4) Mitkä ovat tärkeimmät tunnusluvut juuri kyseiselle yritykselle?

Opinnäytetyöni ongelma liittyy tilinpäätösanalyysiin ja tunnuslukujen laskentaan. Opinnäytetyöni ongelma on, miten luoda toimiva malli yrityksen tilinpäätösanalyysin tarpeisiin. Opinnäytetyön tavoitteena on luoda selkeä ja käyttökelpoinen malli yrityksen tarpeisiin. Mallin tavoitteena on helpottaa tunnuslukujen laskemista ja mahdollistaa saatujen tulosten tallettaminen tilikaudesta toiseen.

2 TILINPÄÄTÖS

Yrityksillä kirjanpito muodostuu kahdesta osasta: juoksevasta kirjanpidosta ja tilinpäätöksestä. Jokaisella kirjanpitovelvollisella yrityksellä tilikauden lopussa kirjanpito päättyy tilinpäätökseen. Tilinpäätös kuvaa yrityksen taloudellista menestymistä eli tilikauden tulosta sekä tilinpäätöspäivän taloudellista asemaa. Tilinpäätöksen sisältö on säädetty laissa ja sen tulee sisältää määrämuotoiset laskelmat, tuloslaskelman ja taseen sekä muita tietoja, jotka ilmoitetaan liitetietoina tai toimintakertomuksessa. Laissa säädetään myös tilinpäätöksen julkaisemisesta ja esimerkiksi kaikkien osakeyhtiöiden on julkistettava tilinpäätöksensä lähettämällä se kaupparekisteriin. (Leppiniemi & Kykkänen 2001, 18-19,29)

Tilinpäätös on tärkeä apuväline osakeyhtiön omistajille. Tilinpäätöksen pohjalta määräytyy esimerkiksi se enimmäismäärä, jonka osakeyhtiö voi jakaa osinkona. Tilinpäätös on myös keskeinen perusta sille, voiko yritys jatkaa toimintaansa häiriöttä vai onko sen toiminta niin tappiollista, että on ryhdyttävä erityisiin pakkoselvitystilaa

tai jopa yritystoiminnan lopettamista koskeviin toimenpiteisiin. Kirjanpito ja tilinpäätös toimivat tietolähteinä eri veromuotoja koskevissa veroilmoituksissa ja veronmääräytymisessä, esimerkiksi tulovero, varallisuusvero ja arvonlisävero ovat hyvin tilinpäätössidonnaisia. (Leppiniemi & Kykkänen 2001, 20)

2.1 Suomalainen tilinpäätöskäytäntö

Kirjanpitolain mukaan tilinpäätöksen tulee sisältää:

- 1) tilinpäätöspäivän taloudellista asemaa kuvaavan *taseen*;
- 2) tuloksen muodostumista kuvaavan *tuloslaskelman*;
- 3) *rahoituslaskelman*, jossa on annettava selvitys varojen hankinnasta ja niiden käytöstä tilikauden aikana; sekä
- 4) taseen, tuloslaskelman ja rahoituslaskelman liitteenä olevat tiedot (*liitetiedot*).

(Kirjanpitolaki 1336/1997 3:1§)

Tase kertoo yrityksen taloudellisesta asemasta tilikauden päättyessä. Tase on rakenteena kaksipuolinen: se sisältää vastaavaa-puolen ja vastattavaa-puolen. Vastaavaa-puolesta ilmenee rahan käyttökohteet ja vastattavaa-puolesta rahan lähteet. (Tomperi 2008, 152)

Taseen vastaavaa-puolella esitetään yrityksen varat. Taseen pysyvillä vastaavilla tarkoitetaan eriä, jotka on tarkoitettu tuottamaan tuloa jatkuvasti useana tilikautena. Muut vastaavien erät ovat vaihtuvia. Pysyvät vastaavat jaetaan kolmeen osaan: aineettomiin hyödykkeisiin (patentit, valmistusoikeudet), aineellisiin hyödykkeisiin (koneet ja kalusto, rakennukset, maa-alueet) ja sijoituksiin. Vaihtuvat vastaavat muodostuvat vaihto-omaisuudesta (aineet ja tarvikkeet, keskeneräiset tuotteet, valmiit tuotteet), saamisista (myyntisaamiset, lainasaamiset, siirtosaamiset), rahoitusarvopapereista (osakkeet ja osuudet) sekä rahoista ja pankkisaamisista (kassan ja pankkitilien varat). (Tomperi 2008, 155-158)

Vastattavaa-puolelta selviää yritystoiminnan pääomarahoitusta. Vastattavaa-puolelta löytyy yrityksen oma pääoma, tilinpäätössiirrot, joka jaetaan poistoeroon ja vapaaeh-

toisiin varauksiin, pakolliset varaukset ja vieras pääoma, jota on pitkä- ja lyhytaikaista. (Tomperi 2008, 155-158)

Kirjanpitoasetuksessa säädetään kaksi tasekaavaa: yleinen tasekaava ja pienille kirjanpitovelvollisille sallittu lyhennetty tasekaava. Taseen tulee sisältää vertailutieto edelliseltä tilikaudelta. (Leppiniemi 2011, 30) Pienestä kirjanpitovelvollisesta, joka voi laatia lyhennetyn taseen, on kyse silloin, kun päätyneellä tai sitä välittömästi edeltäneellä tilikaudella on ylittynyt enintään yksi seuraavista:

- liikevaihto tai sitä vastaava tuotto on 7 300 000 euroa
- taseen loppusumma 3 650 000 euroa
- palveluksessa on ollut keskimäärin 50 henkilöä. (Tomperi 2008, 160)

Tuloslaskelmasta käy selville, miten tilikauden tulos on syntynyt. Kirjanpitoasetus (KPA 1 luku 1-5§) määrittelee viisi tuloslaskelman kaavaa, joista kaksi on tarkoitettu liiketoimintaa harjoittaville kirjanpitovelvollisille. Yhdistyksille, säätiöille, asunto-osakeyhtiöille sekä ammatinharjoittajille on omat kaavansa. (Tomperi 2008, 144) Liiketoimintaa harjoittavien kirjanpitovelvollisten tulee valita toimintokohtainen tai kululajikohtainen tuloslaskelmakaava. Tavanomaisempi näistä kuitenkin on kululajikohtainen tuloslaskelma. (Leppiniemi & Kykkänen 2005, 89)

Seuraavissa kuvissa on esitettyä kululajikohtainen ja toimintokohtainen liikekaava (Kuva 1, kuva 2):

KULULAJIKOHTAINEN LIIKEKAAVA**LIIKEVAIHTO**

Valmiiden ja keskeneräisten tuotteiden varastojen muutos

Valmistus omaan käyttöön

Liiketoiminnan muut tuotot

Materiaalit ja palvelut

Henkilöstökulut

Poistot ja arvonalentumiset

Liiketoiminnan muut kulut

LIIKEVOITTO (-TAPPIO)

Rahoitustuotot ja kulut

VOITTO (TAPPIO) ENNEN SATUNNAISIA ERIÄ

Satunnaiset erät

VOITTO (TAPPIO) ENNEN TILINPÄÄTÖSSIIRTOJA JA VEROJA

Tilinpäätössiirrot

Tuloverot

Muut välittömät verot

TILIKAUDEN VOITTO (TAPPIO)

Kuva 1. Kululajikohtainen liikekaava (Leppiniemi & Kykkänen 2005, 89-90)

TOIMINTOKOHTAINEN LIIKEKAAVA**LIIKEVAIHTO**

Hankinnan ja valmistuksen kulut

Bruttokate

Myynnin ja markkinoinnin kulut

Hallinnon kulut

Liiketoiminnan muut tuotot

Liiketoiminnan muut kulut

LIIKEVOITTO (-TAPPIO)

Rahoitustuotot ja -kulut

VOITTO (TAPPIO) ENNEN SATUNNAISIA ERIÄ

Satunnaiset erät

VOITTO (TAPPIO) ENNEN TILINPÄÄTÖSSIIRTOJA JA VEROJA

Tilinpäätössiirrot

Tuloverot

Muut välittömät verot

TILIKAUDEN VOITTO (TAPPIO)

Kuva 2. Toimintokohtainen liikekaava. (Leppiniemi & Kykkänen 2005, 96)

Tuloslaskelmassa esitetään kaikki yrityksen varsinaisesta toiminnasta johtuneet tuotot ja kulut. Ensin kun liikevaihdosta ja liiketoiminnan muista tuotoista vähennetään varsinaisesta liiketoiminnasta johtuneet kulut (materiaalit ja palvelut, henkilöstöku-

lut, poistot ja liiketoiminnan muut kulut), saadaan liikevoitto tai liiketappio. Varastojen muutoksella oikaistaan materiaalihankinnoista ynnä muista johtuvia menoja tilikauden myyntiä vastaaviksi kuluiksi. Pysyvistä vastaavista tehdään poistoja, mutta poistot ovat tuloslaskelmassa vain laskennallinen kuluerä. Poistoja ei makseta, vaan pysyvien vastaavien hankinta on aikanaan aiheuttanut maksun. Liikevoitto osoittaa yrityksen varsinaisen toiminnan tuloksen. Liikevoiton jälkeen tuloslaskelmassa esitetään rahoituksesta johtuvat tuotot ja kulut, satunnaiset tuotot ja kulut, tuloksen järjestyserinä poistoeron sekä vapaaehtoisten varausten muutos ja tuloverot. (Tomperi 2008, 144)

Rahoituslaskelman tehtävänä on antaa selvitys varojen hankinnasta ja käytöstä tilikaudella. Tilikauden aikaiset rahavirrat tulee jakaa rahoituslaskelmassa kolmeksi ryhmäksi: liiketoiminnan rahavirrat, investointien rahavirrat sekä rahoituksen rahavirrat. (Leppiniemi & Kykkänen 2005, 104) Tuloslaskelma ja tase laaditaan suoriteperusteisesti, joten niistä ei voida suoraan nähdä, miten raha on liikkunut yritykseen tai yrityksestä pois. Kun laaditaan rahoituslaskelmaa, muutetaan kaikki suoriteperusteiset erän maksuperusteisiksi. Liikevaihto eli tuloslaskelman suoriteperusteiset myynnit muutetaan maksuperusteisiksi myyntisaamisten muutoksen avulla ja ostot ostovelkojen avulla. Rahoituslaskelma ei ota huomioon jaksotuksesta ja arvostuksesta johtuvia eriä kuten varaston muutoksia ja poistoja, sillä ne eivät ole aiheuttaneet maksua. (Tomperi 2008, 162-163)

Rahoituslaskelma antaa tilinpäätöksen lukijalle tietoja siitä, miten yritys on aikaansaanut rahavirtoja ja mihin se on käyttänyt kerryttämänsä rahavirrat. Rahoituslaskelmaa tulee tarkastella osana koko tilinpäätöksen muodostamaa kokonaisuutta eikä vain yksittäisenä osakokonaisuutena. Rahoituslaskelma voi olla käyttökelpoinen väline yritysten välisessä vertailussa, sillä siinä ei oteta huomioon erilaisten arvostus- ja jaksotusratkaisuiden vaikutuksia. (Leppiniemi & Kykkänen 2005, 104)

Liitetiedot kuuluvat olennaisena osana tilinpäätökseen. Liitetietojen tehtävänä on antaa lisäinformaatiota tuloslaskelman ja taseen suppeassa muodossa olevista tiedoista. Liitetietojen tärkein osa on antaa tietoja sellaisista yrityksen vastuista ja sitoumuksista, joita ei mistään muualta tilinpäätöksestä näe. Yrityskauppa- ja sijoitusti-

lanteissa liitetietojen informaatiolla on olennainen merkitys yrityksen arvoa ja vaka-
varaisuutta arvioitaessa. (Salmi & Rekola-Nieminen 2004, 21)

Liitetiedot jaetaan seuraavanlaisiin alakohtiin:

1. tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot
2. tuloslaskelmaa koskevat liitetiedot
3. taseen vastaavia koskevat liitetiedot
4. taseen vastattavia koskevat liitetiedot
5. tuloveroja koskevat liitetiedot
6. vastuut ja vastuusitoumukset
7. liitetiedot henkilöstöstä ja toimielinten jäsenistä
8. omistukset muissa yrityksissä
9. konserniin kuuluvaa kirjanpitovelvollista koskevat liitetiedot. (Salmi & Reko-
la-Nieminen 2004, 21-22)

Toisille yritysmuodoille on määritelty normaalia suppeammat liitetietovaatimukset.
Tällaisia yritysmuotoja on muun muassa toiminimet, henkilöyhtiöt ja asumiseen pe-
rustuvat yhtiöt. Suppeammissa liitetiedoissa tulee esittää:

1. annetut pantit ja kiinnitykset sekä muut vastuusitoumukset
2. peruste, jolla valuuttaerät on esitetty tilinpäätöksessä, ellei se ole tilinpäätös-
päivän kurssi.

Erityislait asettavat omat lisävaatimuksensa eri yhtiöiden liitetietoihin, esimerkiksi
henkilöyhtiölaista tulee vaatimus, että henkilöyhtiöiden tulee esittää oman pääoman
jakautuminen eri yhtiömiesten kesken sekä henkilökunnan lukumäärä. (Salmi & Re-
kola-Nieminen 2004, 22)

2.2 Muut tilinpäätöksen osat

Yrityksen tilinpäätökseen kuuluu myös muita osia, joita kappaleessa 2.1 ei lain poh-
jalta käsitelty. Tällaisia osia ovat toimintakertomus, tase-erittelyt, liitetietojen eritte-
lyt sekä tilintarkastuskertomus. (Leppiniemi & Kykkänen 2001, 106-108) Taseen ja
liitetietojen erittelyt tulee laatia varmentamaan tilinpäätöstä ja toimintakertomusta
(Laine 2011, 97).

Toimintakertomuksen laatimisessa opastaa Kirjanpitolautakunnan yleisohje 12.9.2006. Toimintakertomuksen tietojen tulee olla sellaiset, että lukija muun tilinpäätöksen ohella pystyy saamaan oikean ja riittävän kuvan tarkasteltavan yrityksen tuloksesta ja sen taloudellisesta asemasta. Yrityksen ei tarvitse laatia toimintakertomusta mikäli päättyneellä, että sitä välittömästi edeltäneellä tilikaudella on ylittynyt enintään yksi pienen kirjanpitovelvollisen rajoista. Poikkeuksena tästä on osakeyhtiö, jonka on aina esitettävä liitetietona ne toimintakertomukselta edellytetyt tiedot, jotka osakeyhtiölain perusteella on ilmoitettava. (Laine 2011, 98)

Toimintakertomuksen sisällössä on arvioitava kirjanpitovelvollisen toiminnan laajuuteen ja rakenteeseen nähden tasapuolisesti ja kattavasti seuraavia merkittävimpiä asioita:

- riskejä
- epävarmuustekijöitä
- muita liiketoiminnan kehittymiseen vaikuttavia seikkoja
- taloudellista asemaa ja tulosta.

Arvion tulee sisältää seuraavat asiat:

- keskeisimmät tunnusluvut liiketoiminnan sekä taloudellisen aseman ja tuloksen ymmärtämiseksi
- tunnusluvut ja muut tiedot henkilöstöstä, ympäristötekijöistä sekä muista merkityksellisistä seikoista. (Yritystutkimusneuvottelukunnan www-sivut 2012)

Toimintakertomuksessa tulee esittää myös tiedot tilikauden ja sen päättymisen olennaisista tapahtumista sekä arvio todennäköisestä tulevasta kehityksestä ja selvitys tutkimus- ja kehitystoiminnan laajuudesta. Kirjanpitolautakunta pitää toimintakertomuksessa keskeisenä olennaisuutta, johdonmukaisuutta ja varovaisuutta. Niin kuin jo edellä todettiin, toimintakertomusta koskevat vaatimukset riippuvat kirjanpitovelvollisen koosta ja yritysmuodosta. Eri yritysmuotoja koskevat erilaiset vaatimukset toimintakertomuksen suhteen ja ne tulee tarkistaa aina yrityskohtaisesti. (Yritystutkimusneuvottelukunnan www-sivut 2012)

Tase-erittelyt tarkoittavat kirjanpitovelvollisen taseen erien tilinpäätöspäivän mukaisia yksityiskohtaisia luetteloita, joiden sisällöstä säädetään kirjanpitolaisissa ja -asetuksessa. Tase-erittelyjä, niin kuin liitetietojen erittelyjäkään, ei ilmoiteta rekisteröitäviksi eli ne on tarkoitettu ainoastaan yrityksen sisäisiksi asiakirjoiksi. Yritykselle suurin työ tase-erittelyjen eteen on mahdollisten pysyvien vastaavien ja vaihto-omaisuuden inventointi tilinpäätöspäivänä. (Karttunen 2008, 98)

Tase-erittelyissä on lueteltu yksityiskohtaisesti jokaisen taseen tilin sisältö, kuitenkin omaa pääomaa lukuun ottamatta. Tase-erittelyt tulee varmentaa allekirjoituksella. Yrityksen johto vastaa siitä, että tilitoimistolla on tarpeelliset ja oikeat tiedot erittelyiden tekemistä varten, esimerkiksi vaihto-omaisuuden tase-erittelyjen oikeellisuus on pitkälti yrityksestä kiinni. Tase-erittelyjen yhteyteen on hyvä liittää tuloslaskelma ja tase tilikohtaisena. Näin täytetään näyttö pääkirjan ja tilinpäätöksen aukottomasta kirjausketjusta ja toiseksi käytettyjen tilien luettelo siltä osilta kuin kyseisillä tileillä on saldoja tilinpäätöspäivänä. (Talouhallintoliiton www-sivut 2012)

Liitetietojen erittelyjä voidaan pitää uutena tilinpäätösasiakirjana, sillä niistä säädettiin ensimmäisen kerran vuoden 1997 kirjanpitolaisissa ja -asetuksessa. Liitetietojen erittelyjä ei tarvitse laatia kaikista yrityksen liitetiedoista, sillä ne edellytetään vain vakuuksista, vastuista ja vastuusitoumuksista. Nämä liitetiedot tulee luetteloida ryhmittäin. (Leppiniemi 2002)

Erittelystä tulee selvittää kaikki velat, joille yritys on antanut vakuuden tai joista yritys muutoin vastaa. Eriteltäviä vakuuksia ja vastuusitoumuksia ovat esimerkiksi kiinteistökiinnitykset, muut kiinnitykset, pantit ja takaukset. Vastuusitoumuksia ovat kirjanpitoasetuksen mukaan eläkevastuut, leasing-sopimukset, samaan konserniin kuuluvan yrityksen puolesta annetut vastuusitoumukset sekä muut vastuusitoumukset. Vastuina on tapana ilmoittaa sellaiset riskit, joita ei ole käsitelty tuloslaskelmassa ja taseessa. (Leppiniemi 2002)

Kirjanpitoasetuksessa säädetään liitetietojen erittelyiden laadintatekniikoista ja muotovaatimuksista. Erittelyt voidaan laatia paperisina, mutta myös koneelliselle tietovälineelle. Erittelyjen laatijan tulee päivätä ja allekirjoittaa liitetietojen erittely. Jos käytetään koneellista tietovälinettä, tämä toteutetaan sekä laatijan että merkinnän teko-

hetken ilmaisevalla tunnuksella. Yleisperiaate erittelyjä laadittaessa on se, että niiden avulla tulee kyetä osoittamaan liitetietojen oikeellisuus mahdollisissa myöhemmissä tarkastuksissa ja riitatilanteissa. (Leppiniemi 2002)

Tilintarkastuskertomus on liitettävä rekisteröitäväksi ilmoitettuun tilinpäätökseen ja toimintakertomukseen, jos yritys on tilintarkastusvelvollinen. Tilintarkastuskertomus on liitettävä tilinpäätökseen myös, jos yritys julkistaa tilinpäätöksensä muulla tavoin kuin ilmoittamalla sen Patentti- ja rekisterihallitukselle. (Leppiniemi & Kykkänen 2005, 108)

Tilintarkastuksen kohteena on kirjanpitovelvollisen kirjanpito, tilinpäätös, toimintakertomus sekä hallinto. Tilintarkastuskertomukseen on sisällyttävä lausunto seuraavista seikoista:

- onko tilinpäätös laadittu kirjanpitolain ja tilinpäätöksen laatimista koskevien muidenkin säännösten sekä määräysten mukaisesti
- antaako tilinpäätös kirjanpitolain tarkoittamalla tavalla oikeat ja riittävät tiedot yhteisön tai säätiön toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta
- tilinpäätöksen vahvistaminen
- tuloksen käsittelystä hallituksen tai muun vastaavan toimielimen edellyttämällä tavalla
- vastuuvapaudesta.

Jos kaikki edellä mainitut lausunnot ovat myönteisiä, tilintarkastuskertomus annetaan tavallisesti KHT-yhdistyksen suosittaman vakiomuotoisen tilintarkastuskertomuksen mukaisesti. Sitä on arvosteltu vähäisestä informaatiosta, mutta tosiasiaassa se antaa yrityksestä merkittävän tiedon: kaikki on kunnossa. Jos vakiomuotoisuudesta poiketaan, tulee siihen suhtautua vakavasti, sillä silloin kyseessä saattaa olla jokin kirjanpitovelvollisen ongelma tai laiminlyönti. (Leppiniemi & Kykkänen 2005, 108-109)

3 TILINPÄÄTÖSANALYYSI

Tilinpäätösanalyysissä verrataan eri yritysten taloudellista tilaa samalla ajanhetkellä ja yksittäisten yritysten taloudellisen tilan kehittymistä eri ajanjaksoina (Kallunki & Kytönen 2002, 14). Termillä tilinpäätösanalyysi tarkoitetaan yleisessä puheessa momentasoista tilinpäätöksen pohjalta tehtävää analyysia. Tilinpäätösanalyysi on melko kehittynyt analyysin muoto, jossa tarkastellaan yrityksen taloudellisen menestyksen osatekijöitä ja niiden kehitystä useiden erilaisten tunnuslukujen ja muiden menetelmien avulla. Lukuarvojen lisäksi tilinpäätösanalyysissä pohditaan niihin vaikuttavia tekijöitä. Näin voidaan arvioida yksityiskohtaisemmin sitä, ovatko tunnuslukujen saamat arvot satunnaisia vai kertovatko ne mahdollisesti pidemmän aikavälin muutoksista. Tilinpäätöksen informaatio on kuitenkin sen verran puutteellista, ettei kaikkia lukujen taustalla olevia tekijöitä kuitenkaan saada yleensä selville. (Niskanen & Niskanen 2003, 10)

Tilinpäätösanalyysi tuottaa tietoa useille yrityksen eri sidosryhmille. Vaikka sidosryhmien tavoitteena yleensä on muodostaa yrityksen taloudellisesta tilanteesta kokonaiskuva, on kuitenkin eri sidosryhmillä erilaisia painotuksia kiinnostuksen kohteena olevien yrityksen ominaisuuksien suhteen:

- Verottajaa kiinnostaa yrityksen vuositulos, jonka pohjalta määräytyy yrityksen maksama veron määrä.
- Oman pääoman ehtoiset sijoittajat haluavat olla selvillä siitä, kuinka hyvin yritys pystyy maksamaan osinkoa sijoitetulle pääomalle.
- Vieraan pääoman sijoittajia kiinnostaa puolestaan yrityksen vakavaraisuus eli se kuinka kyvykäs yritys on maksamaan pitkäaikaisia velkasitoumuksia.
- Tavarantoimittajat haluavat olla selvillä yrityksen maksuvalmiudesta.
- Muiden sidosryhmien, esimerkiksi asiakkaiden, kilpailijoiden ja suuren yleisön, kiinnostus tilinpäätösanalyysin tuottamaan informaatioon vaihtelee yrityksen ja tilanteen mukaan. (Kallunki & Kytönen 2002, 17-18)

3.1 Tilinpäätösanalyysin vaiheet ja menetelmät

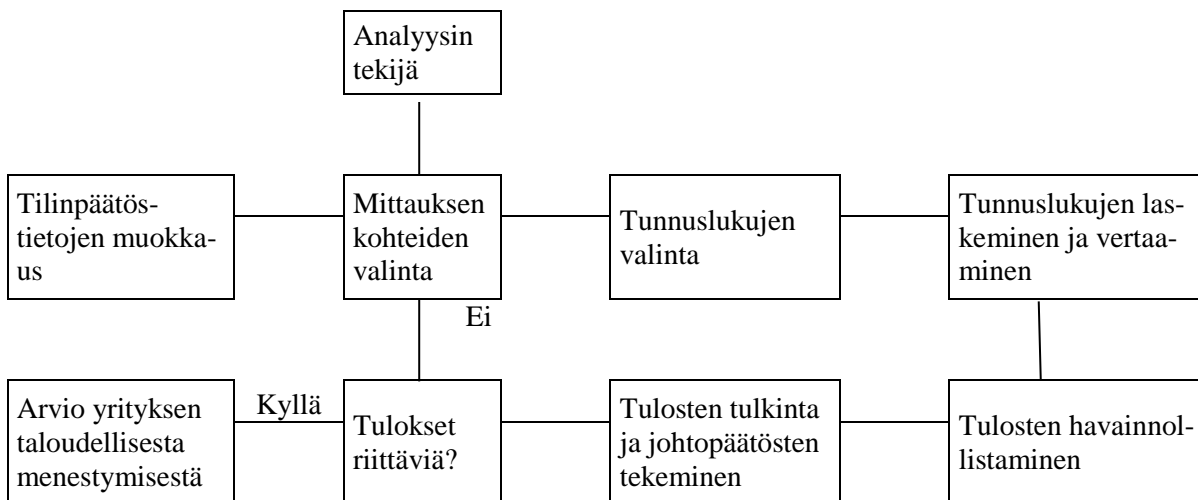
Tilinpäätösanalyysissä ensimmäinen vaihe on analyysin perustietojen (tuloslaskelman, taseen ja liitetietojen) muokkaus, jonka tavoitteena on standardoida lähtöaineisto. Lähtöaineiston standardointi on ehdoton edellytys sille, että yritys- ja vuosikohtaista tilinpäätösinformaatiota voidaan verrata muiden yritysten tai saman yrityksen aikaisempien vuosien tilinpäätöksiin. Nykyisin tilinpäätöksen oikaiseminen tarkoittaa enimmäkseen tilinpäätöksen erien uudelleenjärjestelyä. Muunlaista muokkaustarvetta ei ole johtuen lainsäädännöstä, joka säätelee tilinpäätöstä. Laki ei anna juurikaan mahdollisuuksia tehdä omia tilinpäätöksen kirjauksia koskevia ratkaisuja. (Niskanen & Niskanen 2003, 19)

Analyysissa toinen vaihe on mittauskohteiden ja niihin sopivien analyysimenetelmien valinta. Analyysin suorittaja ja sen käyttötarkoitus ratkaisevat sen, mitä analyysillä halutaan mitata, mitä menetelmiä suorittajalla on käytössään ja mitä menetelmiä on perusteltua käyttää. Tässä kohdassa on hyvä huomata, että edellä mainitut lähtöaineiston standardisoinnit eivät mitenkään ole riippuvaisia aineiston tulevasta käyttötarkoituksesta. (Niskanen & Niskanen 2003, 19)

Kolmannessa vaiheessa tutkitaan yritysten taloudellista menestymistä erilaisten tekniikoiden ja vertailukohtien avulla, jotka on valittu kutakin tarkoitusta varten. Käytettävät analyysitekniikat voidaan luokitella prosenttilukumuotoisten tilinpäätösten laadintaan, trendianalyysiin, tunnuslukuanalyysiin ja kassavirta-analyysiin. *Prosenttilukumuotoisella tilinpäätöksellä* yksinkertaisesti tarkoitetaan eri tilinpäätöksen erien esittämistä prosentteina liikevaihdosta tai taseen loppusummasta. Tällöin tilinpäätöserien keskinäiset suhteet saman vuoden sisällä tulevat selkeästi esille. *Trendianalyysissä* prosenttilukumuotoiset tilinpäätökset laaditaan vertailua varten useammilta peräkkäisiltä vuosilta pitäen tarkastelujakson ensimmäistä vuotta perusvuotena. *Tunnuslukuanalyysissä* lasketaan tuloslaskelman ja taseen eristä koottuja, yleensä suhdelukumuotoisia tunnuslukuja, jotka mittaavat yrityksen menestymisen eri osatekijöitä esimerkiksi kannattavuutta, maksuvalmiutta ja rahoitusrakennetta. *Kassavirta-analyysissä* laaditaan kassavirta- ja rahoituslaskelmia, joissa suoriteperusteisen tilinpäätöksen erät muokataan liitetietojen avulla kassaperusteisiksi. Kassavirta-analyysin

informaatio kannattaa yhdistää muiden analyysien informaatioon, sillä silloin sen hyöty on suurin. (Niskanen & Niskanen 2003, 19-20)

Seuraavassa kuviossa on esitetty tilinpäätösanalyysin vaiheet (Kuvio 1):

Kuvio 1. Tilinpäätösanalyysin vaiheet. (Laitinen 1989, 16)

3.2 Tilinpäätösanalyysin rajoituksia ja ongelmia

Tilinpäätösanalyysissä ongelmaksi voi muodostua erilaisten tunnuslukujen runsaudenpula. Analyysin tekijän on tärkeää muistaa muutamia seikkoja tunnusluvuista:

- Tunnusluvun täytyy olla validi eli sen tulee mitata sitä, mitä on tarkoituskin mitata ja sen on oltava mitattavaan liiketoimintaan sopiva.
- Tunnusluvun on oltava luotettava eli se ei saa olla riippuvainen esimerkiksi mittaajasta. Tilinpäätöksessä on paljon harkinnanvaraisuutta ja juuri siksi tunnusluvun luotettavuus on analyysin heikko kohta. Tilinpäätöksen analysoijat saattava käyttää samoja tunnuslukujen nimiä, vaikka lopputulokseen on päästy eri keinon.
- Tunnusluvun laskukaavan tulee olla ymmärrettävä, vaikka sitä ei osattaisikaan ulkomuistista. Jotta jotakin tunnuslukua voidaan käyttää, tulee käyttäjän ymmärtää mitä on käytännössä mittaamassa.

Tunnuslukulaskennassa ja tulkittaessa saatuja tuloksia täytyy muistaa analyysin perustarkoitus: tehdä johtopäätöksiä ja ottaa kantaa yrityksen taloudellisiin aikaansaannoksiin, sen taloudelliseen tilaan ja muutoksiin. (Salmi 2006, 127-128)

Tilinpäätöstä arvioitaessa pitää muistaa, ettei tulkita enempää kuin mistä tilinpäätöksen on määrä informoida. Tilinpäätöksen tulkinnassa pitää siis muistaa rajoitteet ja ettei tästäkään asiasta löydy lopullista totuutta. Tilinpäätösanalyysissä voi syntyä tulkinnanvaraisuutta esimerkiksi seuraavien seikkojen vuoksi:

- Kirjanpitoon rekisteröidään vain liiketapahtumat eli yrityksen aineettomat omaisuuslajit (henkinen pääoma, liikearvo, patentit) eivät näy tilinpäätöksessä muuten kuin tuloksessa. Tilinpäätöksen perustana ovatkin menneet menot ja suoriteperusteisuus. Lisäksi varovaisuusperiaate tarkoittaa, että tuotot esitetään sitten vasta kun ne ovat realisoituneet, mutta kulut jo silloin kun ne ovat todennäköisiä.
- Taseesta saattaa tulla entistä vaikeaselkoisempi yrityksen koon kasvaessa. Tilinpäätöksen lähtökohtana on se, ettei tasearvo saa ylittää sitä, mitä omaisuudesta odotetaan sen pitoaikana tuottoina. Erilaisten aineettomien hyödykkeiden kohdalla arviointi voi olla erittäin vaikeaa. Esimerkkinä tällaisesta aineettomasta hyödykkeestä on yrityskauppojen yhteydessä syntyneet liikearvot. Samoin taseeseen aktivoitujen perustamis- ja tutkimusmenojen kohdalla arviointi voi olla vaikeaa: onko menoilla todella tulontuottokykyä vai onko niiden avulla muovattu tulosta, jolloin syntyneitä kuluja varastoidaan taseeseen. (Salmi & Rekola-Nieminen 2005, 92-93)
- Tilinpäätöksen tekemisessä voidaan käyttää melkoisesti harkinnanvaraisuutta. Tämä koskee esimerkiksi arvonkorotuksia ja niiden perustamista, sillä jakso- ja arvonkorotusratkaisut saattavat tuottaa toisistaan hyvin poikkeavia ratkaisuja esimerkiksi silloin, kun ryhdytään kirjaamaan kiinteitä menoja vaihto-omaisuuden hankintamenoon tai muutetaan poistosuunnitelmaa. (Salmi 2006, 129) Tilinpäätäjä voi muuttaa tilinpäätösperusteita hyvinkin tarkoitushakuisesti (Salmi & Rekola-Nieminen 2005, 92-93).
- Yrityksen tilinpäätöksen ajankohta saattaa olla poikkeuksellinen. Tase kuvaa ainoastaan tilinpäätöspäivän tilannetta, eikä päätöspäivän ajankohta välttämättä ole tyypillinen yrityksen toiminnan kannalta. (Salmi 2006, 129) Esi-

merkiksi suuri investointi saattaa tyhjentää vakavaraistakin kassaa ja monet yrityksen ovat sesonkiriippuvaisia eli tuotot tehdään lyhyessä osassa tilikautta (Salmi 2006, 129).

Tilinpäätös kertoo aina jo tapahtuneista asioista eli se on jo ilmestyessään vanhaa tietoa. Tulevaisuuden näkymät ovat kuitenkin yritykselle tärkeintä. Tilinpäätös voidaan nähdä yrityksen avuina, jotka sillä on lähdettäessä uudelle tilikaudelle. (Salmi & Rekola-Nieminen 2005, 92-93)

4 TILINPÄÄTÖSTIETOJEN OIKAISEMINEN

Edellä esitetyt ongelmat tilinpäätösinformaation tulkinnassa tarkoittavat sitä, että tilinpäätös ei ole vertailukelpoinen eri tilikausien ja yritysten välillä. Jos tilinpäätös ei ole vertailukelpoinen, sen informaatioarvo vähenee huomattavasti. Standardisointien eli oikaisujen avulla tilinpäätösinformaatioista tulee vertailukelpoisia keskenään. Tilinpäätäjän on kuitenkin tunnettava harkinnanvaraisuuksia, joita hänellä on käytössään oikaisujen tekemiseksi. (Salmi 2006, 131)

Tilinpäätösanalyysin päätarkoitus on selvittää yrityksen säännöllisen ja jatkuvan liiketoiminnan tulos. Kiinnostus kohdistuu nimenomaisesti säännöllisen ja jatkuvan liiketoiminnan tuottoihin, kuluihin ja sen aikaansaamaan tulokseen. Näkökulma on siis eri kuin tilinpäätäjällä. On tarkastelijasta riippuvaa, mikä on säännöllistä ja jatkuvaa, mikä taas kertaluonteista ja poikkeavaa. Omistajayrittäjän on oltava hyvin selvillä siitä, millaisia tuottoja ja kuluja syntyy jatkuvasti tilikaudesta toiseen. Tilinpäätöksen oikaisujen avulla on siis tarkoitus poistaa erät, joiden ei ajatella kuuluvan yrityksen säännölliseen liiketoimintaan. Tilinpäätösanalyysin ei ole tarkoitus olla tilintarkastusta, joten tarkastelu kohdistuukin yleensä tilintarkastettuun tilinpäätökseen. Lähtökohdana onkin se, että tilinpäätös on laadittu oikein eikä sen tarkastelija aseta sen oikeellisuutta kyseenalaiseksi. (Salmi & Rekola-Nieminen 2005, 94)

Läheskään aina tilinpäätöksessä ei ole mitään oikaistavaa. Tilinpäätöksen oikaiseminen on kuitenkin välttämätön toimenpide ennen kuin yrityksen taloudesta voidaan

tehdä johtopäätöksiä. Oikaisujen tarve selviää vasta, kun tuloslaskelma, tase ja liitetiedot on luettu huolella ja kriittisesti läpi. (Salmi & Rekola-Nieminen 2005, 95)

4.1 Tuloslaskelman oikaisut

Tuloslaskelman oikaisujen tavoitteena on antaa mahdollisimman oikea ja vertailukelpoinen kuva yrityksen liiketoiminnan volyyymista ja kannattavuudesta. Tuloslaskelman oikaisulla tarkoitetaan sellaisten erien poistamista, jotka eivät kuulu säännölliseen liiketoimintaan. Toisaalta taas sellaiset tilikaudelle kuuluvat erät, joita ei ole kirjattu tuloslaskelmaan, mutta mitkä tarkastelijan mielestä kuuluisivat tarkasteltavalle kaudelle, on lisättävä. (Salmi & Rekola-Nieminen 2005, 95) Kirjanpitoasetuksen mukaan virallisessa tuloslaskelmassa ei esitetä myynti- eikä käyttökate. Käyttökate on säilytetty oikaistussa tuloslaskelmassa, mutta yksityiskohtaisempi toiminnan kustannusrakenteen tarkastelu vaatisi yrityksen sisäisen laskennan tietoja. (Yritystutkimus 2011, 17)

Seuraavissa tuloslaskelman oikaisutoimissa keskitytään nimenomaan FAS-tilinpäätöksen oikaisuihin. IFRS-tilinpäätöksen oikaisut on rajattu tästä pois (Salmi 2006, 131).

Liikevaihtoon kirjataan varsinaisesta liiketoiminnasta saadut tuotot. Jos yritys ryhtyy käyttämään osatuloutusta, siirtymävaiheessa katoaa myös liikevaihdon vertailukelpoisuus. Annetut alennukset ja arvonlisäverot sekä muut välittömästi myynnin määrästä riippuvat verot vähennetään liikevaihdosta, sillä tällaiset erät eivät kuulu yritykselle. Myyntiprovisiot, tekijänpalkkiot, rahdit ja luottotappiot ovat liiketoiminnan muita kuluja, eivätkä liikevaihdon oikaisueriä. Liikevaihto kirjataan suoriteperusteisesti, joten tärkeimpänä kriteerinä liikevaihdon kirjaukselle on se, onko tulo ansaittu. Ongelmia saattaa aiheuttaa esimerkiksi pitkäaikaisten palveluiden toimitussopimukset, jos yritys kirjaa niistä saatavia tuottoja liian aikaisin. (Salmi 2006, 131-132)

Joissakin tapauksissa *valmistus omaan käyttöön* on merkittävä osa koko yrityksen toiminnan laajuudesta. Yritys on voinut vähentää omaan käyttöön liittyvät valmistuksen kulut tuloslaskelman kuluista ja on kirjannut ne pelkästään taseen pysyviin

vastaaviin. Tällöin kulut eivät näy tuloslaskelmassa. Jos tuloslaskelmaan palautetaan valmistus omaan käyttöön, samat kulut on palautettava myös kuluihin. Yleensä liitetiedot antavat tähän lisätietoja. (Salmi 2006, 132)

Liiketoiminnan muiden tuottojen sisältö on hyvin laaja ja niihin liittyy usein tulkintavaikeuksia sen suhteen kuinka säännöllisiä ne ovat (Salmi & Rekola-Nieminen 2005, 95). Tilinpäätösanalyysissä muihin tuottoihin hyväksytään vain säännölliset, muut kuin varsinaisesta liiketoiminnasta ansaitut tuotot. Oikaisu tehdään juuri muiden olennaisten ja kertaluonteisten erien osalta eli ne poistetaan tuotoista. Esimerkkinä tällaisista poistettavista eristä ovat merkittävät pysyvien vastaavien myyntivoitot, jotka on tarkoitettu pysyvään omistukseen. Jos muiden tuottojen voidaan ajatella toistuvan ainakin jokseenkin säännöllisesti, kuten vuokratuotot, tuet, avustukset, voidaan ne pitää mukana oikaistussa tuloslaskelmassa (Salmi & Rekola-Nieminen 2005, 95). Edellä mainittuja tuottoja vastaavat kulut on myös kirjattu tuloslaskelmaan kuiluiksi (Salmi 2006, 132).

Varastojen muutoksella voi olla suurikin vaikutus yrityksen tulokseen. Tuloslaskelmassa esitetään aineiden, tarvikkeiden ja tavaroiden ostot, jotka korjataan varastojen muutoksella liikevaihtoa vastaaviksi (Salmi 2006, 132-133). Aine- ja tarvikekäyttö oikaistussa tuloslaskelmassa lasketaan vähentämällä tuloslaskelman aine- ja tavaraostoista niihin liittyvien varastojen lisäys tai lisäämällä niihin varastojen vähennys (Niskanen & Niskanen 2003, 63). Ulkopuoliset tahot eivät pysty tarkistamaan varastojen todellista arvoa ja siksi varaston laskentaperiaatteen muutokset vaikuttavat edellisten vuosien vertailukelpoisuuteen. Usein varaston laskentaperiaatteiden muutoksen taustalla on huonontunut kannattavuus, vaikka tosiasiassa tämän ei pitäisi vaikuttaa varaston arvoon. (Salmi 2006, 133)

Ulkopuoliset palvelut tarkoittavat erilaisista työsuorituksista maksettuja korvauksia (Niskanen & Niskanen 2003, 63). Ulkopuoliset palvelut ovat suoraan liiketoimintaan liittyviä kuluja, jotka koostuvat muun muassa alihankinnasta, suunnittelusta, huollosta, ylläpidosta, työvoiman vuokraamisesta tai konsultoinnista. Poikkeuksellisen suuren kasvun syynä saattaa olla ulkoistus, jolloin yritys on siirtänyt ulkopuoliselle yritykselle aikaisemmin itse suorittamansa tehtävät. Liiketoiminnan volyymin lisäys ei

siis tässä tapauksessa aiheuta kasvua, vaan ainoastaan rakenteellinen muutos. (Salmi 2006, 133)

Henkilöstökulut ovat monesti pienissä omistajavetoisissa yrityksissä hyvin pienet. Esimerkiksi yksityisliikkeissä omistaja ei voi edes maksaa itselleen tai puolisolleen palkkaa. Muissakin yritysmuodoissa omistajan on monesti verotuksen kannalta järkevämpää nostaa tulonsa muuna kuin palkkana, kuten osinkona tai yksityisnostona. Tämä johtuu siitä, että pääoma- ja ansiotuloilla on erilaiset verotusmenettelyt sekä lakisääteisistä sivukuluista. (Salmi 2006, 133) Oikaistussa tuloslaskelmassa erä laskennallinen palkkakorjaus koskee henkilöyhtiöitä. Kyseisen erän tarkoituksena on saada eri yhtiömuotojen tilinpäätöksen keskenään vertailukelpoisiksi henkilöstökulujen osalta. Palkkakorjaus tulisi tehdä, jos omistajan työpanos yrityksessä on ilmeinen eikä työpanosta vastaavaa palkkaa ole tuloslaskelmassa kuluna. (Niskanen & Niskanen 2003, 64) Jotta vertailukelpoisuus säilytettäisiin, on täysiaikaista työtä tekeväälle omistajalle laskettava palkkaa vähintään sen verran, mitä hän saisi palkkatyöstä samalla alalla. Noin 20 000 euroa voidaan pitää miniminä, sillä henkilöstötyövuoden bruttokustannus tuskin on missään yrityksessä alle sen. (Salmi 2006, 133) Palkkakorjauksen määrää voitaisiin karkeasti porrastaa yrityksen liikevaihtoon nähden seuraavasti:

Liikevaihto (12kk), €	Palkkakorjaus/henkilö, €
70 000 - 400 000	20 000
> 400 000	30 000

(Yritystutkimus 2011, 20)

Palkkakorjauksen tekemistä pitää kuitenkin tutkia aina tapauskohtaisesti, sillä omistajayrittäjä saattaa saada muita merkittäviä luontoisetuja yrityksestään (Salmi 2006, 133).

Liiketoiminnan muita kuluja ovat kaikki ne yrityksen varsinaiseen toimintaan kuuluvat erät, joita ei ole erikseen mainittu tuloslaskelmassa (Yritystutkimus 2011, 21). Muita kuluja ovat esimerkiksi myyntiprovisiot, rahtikulut, luottotappiot ja käyttöomaisuuden myyntitappiot. Oikaisun tarvetta syntyy silloin, kun käyttöomaisuuden myyntitappiot syntyvät kokonaisesta toimialasta luopumisen yhteydessä. Tällaisessa tilanteessa erä kirjataan oikaistussa tuloslaskelmassa satunnaisiin kuluihin. Myös

muut tähän erään kirjatut varsinaiseen liiketoimintaan kuulumattomat erät siirretään satunnaisiin kuluihin. (Niskanen & Niskanen 2003, 64)

Kirjanpitoasetuksen mukaisessa tuloslaskelman kaavassa *käyttökate* ei enää esitetä. Käyttökateella tarkoitetaan tulosta ennen korkoja, veroja, suunnitelman mukaisia poistoja ja arvonalentumisia. Käyttökate pystytään kuitenkin helposti laskemaan lisäämällä poistot ja arvonalentumiset liikevoittoon. Käyttökate kertoo tuloslaskelman jäämän lyhytvaikutteisten menojen jälkeen ja onkin siksi erittäin tärkeä ja käyttökelppoinen tulosrivi. Lyhytvaikutteiset menot tarkoittavat sellaisia menoja, joita vastaavat tuotot on ansaittu tilikauden aikana. Käyttökate on taseen koosta riippumaton tulosrivi, koska mitkään taseesta riippuvat erät, kuten poistot, rahoituserät, verot, eivät vaikuta siihen. (Salmi 2006, 134)

Suunnitelman mukaiset poistot virallisessa tuloslaskelmassa perustuvat yrityksen käyttöomaisuuserien hankintamenoihin ja niiden taloudelliseen käyttöikään. Poistojen kohdalla oikaisutarve syntyy, jos tuloslaskelmassa tehdyt poistot eivät ole oikeassa suhteessa käyttöomaisuuden määrään ja laatuun tai jos niiden poistoajat ovat selkeästi pidempiä kuin kirjanpitolauslaskunnan suosittelemat käyttöiät. Tällaisessa tapauksessa oikaistussa tuloslaskelmassa käytetään elinkeinoverolain sallimia maksimipoistoja suunnitelman mukaisina poistoina. Poistojen oikaisu näkyvät osana oikaistun tuloslaskelman erää muut tuloksen oikaisu. (Niskanen & Niskanen 2003, 65) Tilikauden pituudessa tapahtuvat poikkeamat eivät aiheuta oikaisutarvetta, sillä suunnitelman mukaiset poistot lasketaan kuukausitarkkuudella omaisuuden käyttöajalta. Jos yritys on saanut investointiavustuksia, pienentävät ne poiston kohteena olevan omaisuuden hankintamenoa. Tällöin poistot tehdään siis investointiavustuksella vähennetystä hankintahinnasta. (Yritystutkimus 2011, 22)

Kurssieroille ei tuloslaskelmakaavassa ole omaa kohtaa. Kurssierot syntyvät valuutamääräisten saamisten ja velkojen euroina laskettujen arvojen muutoksesta. Kurssivoittoa voi olla kirjattuna rahoitustuottojen kohtaan Tuotot muista pysyvien vastaavien sijoituksista ja Muut korko- ja rahoitustuotot. Kurssitappiota voidaan kirjata rahoituskulujen kohtaan Korkokulut ja Muut rahoituskulut. Kurssitappioita ei ole mahdollista aktivoida taseeseen vaan ne on esitettävä heti tulosvaikutteisesti tuloslaskelmassa. Realisoitumattomat kurssivoitot tulee merkitä siirtovelkoihin, niitä ei voida

esittää tulosvaikutteisesti. (Salmi 2006, 135) Oikaistussa tuloslaskelmassa kaikki kurssierot siirretään kurssierot -kohtaan (Yritystutkimus 2011, 25). Kurssierot-niminen erä esiintyy vain oikaistussa tuloslaskelmassa. Virallisissa tuloslaskelma-kaavoissa kurssierot eivät esiinny omana eränään. Oikaistussa tuloslaskelmassa kurssierot tulisi esittää erillisinä, mikäli ne ovat merkittäviä. (Niskanen & Niskanen, 2003, 68)

Tuloslaskelmaan kirjatut *satunnaiset erät* poistetaan oikaisuvaiheessa. Niiden poistaminen tulee tehdä, sillä tilinpäätöksen lukijaa tai analysoijaa kiinnostavat jatkuvan ja säännöllisen liiketoiminnan aikaansaamat tulokset. (Salmi 2006, 135) Satunnaiset erät koostuvat siis tavanomaisesta toiminnasta poikkeavista, kertaluonteisista ollenaisista tapahtumista. Satunnaisten erien sisältö on selvitettävissä liitetiedoista. Satunnaisista eristä johtuvat verot saadaan esittää erikseen satunnaisten erien jälkeen. Varsinaisen toiminnan verojen nimikkeinä ovat tuloverot ja muut välittömät verot. (Kallunki & Kytönen 2002, 33)

Tilinpäätösjärjestelyt eli poistoeron ja vapaaehtoisten varausten muutos eivät liity liiketoiminnan kannattavuuteen eli tuottoihin ja kuluihin, joten ne eliminoidaan oikaistusta tuloslaskelmasta. Pakolliset varaukset ovat kuluja, jotka liittyvät tarkasteltavaan tai aikaisempiin tilikausiin ja ne on merkitty kuluiksi niille kuuluviin kohtiin. Näin ollen pakollisia varauksia ei tarvitse oikaista. (Salmi 2006, 135)

Oikaistussa tuloslaskelmassa *tulos ennen veroja* kertoo, mitä tuloksesta on jäljellä rahoituserien jälkeen. Tämä tulosrivi kertoo tuloksen, josta yritys joutuu maksamaan veronsa ennemmin tai myöhemmin, mutta tietystikin siinä tapauksessa, että verotettavaa tulosta syntyy. (Salmi 2006, 135)

Tilikauden oikaistuina veroina otetaan huomioon vain ne verot, jotka ovat aiheutuneet tarkasteltavan tilikauden säännöllisestä liiketoiminnasta (Salmi 2006, 135). Oikaistun tuloslaskelman veroihin sisältyvät virallisen tuloslaskelman erät Tuloverot ja Muut välittömät verot. Yrityksen saamat veronpalautukset ja maksetut lisäverot aikaisempina tilikausina ovat satunnaisia tuottoja tai kuluja. Välittömiin veroihin kuuluvat satunnaisista tuotoista ja kuluista aiheutuneet verot siirretään satunnaisiin kuluihin ja tuottoihin. Tällä tavalla menetellään myös silloin, kun liiketoiminnan muita

tuottoja ja kuluja on siirretty satunnaisiin tuottoihin ja kuluihin. Oikaisu voidaan kuitenkin tehdä enintään tilikauden verojen määräisenä. Laskennallisten verosaamisten ja -velkojen muutos siirretään veroista kohtaan Muut tuloksen oikaisut. (Yritystutkimus 2011, 25)

Tilikauden oikeana tuloksena voidaan pitää *nettotulosta*. Tilinpäätöksen virallinen ilmaisu sille, mitä virallinen tuloslaskelma jätti viimeiselle riville on tilikauden voitto tai tappio. Tilikauden voitto tai tappio kertoo yrityksen vaurastumisesta tai köyhtymisestä. Nettotulos-nimitystä käytetään siinä tapauksessa, kun analyysoija on parhaansa mukaan selvittänyt säännöllisen ja jatkuvan liiketoiminnan tuloksen. Nettotulos viittaakin analyysoijan subjektiiviseen käsitykseen yrityksen liiketoiminnan todellisesta kannattavuudesta. Tästä syystä käsitykset yrityksen tietyn tilikauden nettotuloksesta saattavat vaihdella hyvinkin paljon. (Salmi 2006, 136) Seuraavassa kuviossa on esitetty oikaistun tuloslaskelman runko kululajipohjaisena (Kuvio 2):

Liikevaihto	Varsinaisen liiketoiminnan tuotot Liikevaihdon rakennemuutokset saattavat muuttaa liikevaihdon sisältöä
Valmisteveraston muutos	Puolivalmisteet ja valmiit tuotteet, joita yritys on jalostanut
Valmistus omaan käyttöön	Ei tarvitse esittää, kulut voidaan aktivoida suoraan taseeseen Jos esitetään, esitetään myös kulut tuloslaskelmassa
Liiketoiminnan muut tuotot	Usein pysyvien vastaavien myyntivoittoja Kertaluonteiset ja olennaiset erät eliminoidaan
Aineiden, tarvikkeiden ja tavaroiden ostot	Bruttoperuste, korjataan varaston muutoksella vastaamaan liikevaihtoa Kiinteiden kulujen aktivointi vaikuttaa
Varaston muutos	Epäkuranttius ja markkinahinnat saattavat vaikuttaa Kiinteiden kulujen aktivointi mahdollista
Ulkopuolisten palveluiden ostot	Läheisesti liiketoimintaan liittyviä palveluita Ulkoistus saattaa nostaa tasoa kertaluonteisesti
Henkilöstökulut	Tarvittaessa tehtävä palkkorjaus Eläkevastuut katettava kokonaisuudessaan
Liiketoiminnan muut kulut	Kertaluonteiset ja olennaiset erät eliminoidaan
KÄYTTÖKATE	Kannattavuus lyhytvaikutteisten kulujen jälkeen Ei ole riippuvainen taseen koosta eikä rahoitusrakenteesta
Poistot ja arvonalentumiset	Suunnitelman mukaisten poistojen vastattava kuluvan omaisuuden todellista teknis-taloudellista pitoaikaa
LIIKETULOS	Liiketoiminnan kannattavuuden perusrivi Oikaistuna vertailukelpoinen eri tilikausien ja yritysten välillä
Rahoitustuotot	Rahoitustoiminnan tuotot Varovaisuus edellyttää voittojen realisoitumista
Rahoituskulut	Rahoitustoiminnan kulut Varovaisuuden vuoksi laskennalliset kurssitappiot huomioidaan
TULOS ENNEN VEROJA	Kertoo kaudelta syntyneen tuloksen, josta yritystä verotetaan Jos kauden verot poikkeavat paljon veroprosentin mukaisesta, syy selvitetään
Oikaistut tuloverot	Lasketaan oikaistua tulosta vastaavat verot Liitetiedoista tarkistetaan verojen erittely
NETTOTULOS	Analysoijan käsitys säännöllisen ja jatkuvan liiketoiminnan tuloksesta
Ei-säännölliset, eliminoidut erät	Kertaluonteiset tuotot ja kulut, tilinpäätösjärjestelyt, vähemmistö-osuus Olennaisuus tärkeätä
Eliminoiteja vastaavat verot	Veroja oikaistaan sikäli, kun eliminoinnit ovat verovaikutteisia Vähemmistöosuus ja tietyt myyntivoitot ja -tappiot eivät ole
TILIKAUDEN VOITTO/TAPPIO	Tilikauden "virallinen" tulos, yrityksen vaurastuminen/köyhtyminen Vaikuttaa omaan pääomaan

Kuvio 2. Oikaistun tuloslaskelman runko kululajipohjaisena. (Salmi 2006, 137)

4.2 Taseen oikaisut

Taseen oikaisun tarkoitus on se, että kaikki taseeseen merkitty varallisuus, johon ei todellisuudessa sisälly tulo-odotuksia, poistetaan. Tämä yrityksen köyhtyminen eli varallisuuden pieneneminen huomioidaan yrityksen oman pääoman pienentämisenä

vastaavalla määrällä. Yritys voi todellisuudessa olla vauraampi kuin mitä sen tase osoittaa. Taseeseen kirjataan yrityksen omaisuus hankintamenoon mahdollisilla poistoilla vähennettynä, sen tarkoitus ei ole ilmoittaa käypiä arvoja. Esimerkkinä tällaisesta on kiinteistöomaisuus, jossa saattaa olla selvää ja pysyvää piilovarallisuutta. Kolmas asia, minkä takia tasetta joudutaan oikaisemaan, on jotkin taseen ulkopuoliset sitoumukset. Esimerkiksi rahoitusleasingsopimukset ovat luonteeltaan velanottoa, ja ne tulisi käsitellä velkana tilinpäätösanalyysissä. Samalla tavalla tulee käsitellä kaikki muu taseessa näkymätön vastuu, jota voidaan pitää velkana ja jonka maksamisesta yritys on vastuussa. (Salmi & Rekola-Nieminen 2004, 102)

Taseen oikaiseminen on yleensä vaikeampaa kuin tuloslaskelman. Tämä johtuu taseen luonteesta eli varallisuudesta tulevaisuudessa saatavista tuloista ja siitä, ettei tilinpäätös tarjoa perusteita taseen oikaisulle. Vaikeammaksi asian tekee se, että taseeseen voidaan entistä enemmän merkitä varoiksi sellaisia aineettomia hyödykkeitä, joiden kyvystä tuottaa tuloa ei ole varmuutta. (Salmi 2006, 138)

Seuraavassa esitellään tärkeimmät yksityiskohdat, joihin tasetta lukiessa kannattaa kiinnittää huomiota.

Vastaavaa-puolen oikaisut

Perustamismenoilla ei ole itsessään tulontuottamiskykyä ja siksi ne eliminoidaan varoista ja omasta pääomasta. Samalla tavalla tehdään *tutkimusmenoille*. (Salmi & Rekola-Nieminen 2005, 102) *Kehittämismenoina* saadaan aktivoida Työ- ja elinkeinoministeriön päätöksen mukaisia kehittämistoimintaan liittyviä menoja, mutta ainoastaan tietyin ehdoin. Kehittämistoiminnalla tarkoitetaan tutkimustulosten tai muun tietämyksen soveltamista aikaisempia olennaisesti parempien tai kokonaan uusien raaka-aineiden, laitteiden, tuotteiden, prosessien, järjestelmien tai palvelujen suunnitteluun ennen kaupallisen tuotannon tai käytön aloittamista. Kehittämismenoiksi luetetaan kehittämistoiminnasta välittömästi aiheutuneet menot, kuten henkilöstömenot vain kehittämistoiminnassa välittömästi toimivien henkilöiden osalta. Kehittämismenot kirjataan kuluksi poistoina pääsääntöisesti enintään viidessä vuodessa. Jos kehittämismenot osoittautuvat tuottamattomiksi, poistetaan ne analyysissä kerralla kokonaan taseen vastaavista sekä omasta pääomasta. (Yritystutkimus 2011, 31-32)

Liikearvo syntyy liiketoiminta- ja yrityskauppojen ja fuusioiden yhteydessä, kun kauppahinta ylittää velattoman omaisuuden arvon (Salmi & Rekola-Nieminen 2005, 102). Liikearvo tulee kirjata kuluksi vaikutusaikanaan. Liikearvon poistoaikana tulisi käyttää Kirjanpitolautakunnan mukaan enintään viittä vuotta, mutta enimmäispoistoaika on 20 vuotta. Liikearvo saattaa osoittautua arvottomaksi esimerkiksi silloin, kun se on syntynyt sulautuneen yhtiön aikaisempien vuosien tappioista. Jos liikearvo osoittautuu arvottomaksi, poistetaan se analyysissa kerralla kokonaan taseen vastavista sekä omasta pääomasta. (Yritystutkimus 2011, 32)

Oikaistussa taseessa muihin aineettomiin hyödykkeisiin sisällytetään virallisesta taseesta *Aineettomat oikeudet, Muut pitkävaikutteiset menot* sekä aineettomiin hyödykkeisiin kohdistuvat *Ennakkomaksut*. Aineettomat oikeudet sisältää muun muassa patentit, kustannus- ja valmistusoikeudet, tavaramerkki- ja tekijänoikeudet, liikenneluvat, apteekkioikeudet sekä tietokoneohjelmien käyttöoikeudet. Jos edellä mainitut on hankittu vastikkeellisesti, täytyy ne aktivoida ja poistaa vaikutusaikanaan. Itse tuotettu aineeton omaisuus voidaan aktivoida erityistä varovaisuutta noudattaen. Muut pitkävaikutteiset menot -erä voi sisältää esimerkiksi vuokrahuoneistojen peruskorjauksista, mainoskampanjoista tai itse tehdyistä tietokoneohjelmista johtuvia menoja, jotka eivät ole yleensä erikseen realisoitavissa. Erä voi sisältää myös sellaisia kehittämismenoja, jotka eivät täytä ministeriön päätöksen mukaisia aktivointiedellytyksiä. Ennakkomaksut -erä koostuu ulkopuolisille aineettomien hyödykkeiden myyjille suoritettuja ennakkomaksuja. (Yritystutkimus 2011, 33)

Aineellisten hyödykkeiden, kuten *maa-alueiden, rakennusten, koneiden ja laitteiden*, tasearvoja ei yleensä oikaista. Jos kuitenkin liitetiedoista selviää, että omaisuudessa on huomattavaa yliarvoa suhteessa käypiin arvoihin, tasearvo korjataan ja vastaavasti vähennetään omaa pääomaa. (Salmi 2006, 139)

Oikaistussa taseessa virallisen taseen sijoitukset ja pitkäaikaiset saamiset esitetään yhtenä ryhmänä, joka jakautuu *Sisäisiin osakkeisiin ja osuuksiin, Muihin osakkeisiin ja osuuksiin, Sisäisiin saamisiin* sekä *Muihin saamisiin ja sijoituksiin*. Vaihtuvien vastaavien pitkäaikaiset saamiset siirretään oikaistussa taseessa pysyvien vastaavien sijoituksiin ja pitkäaikaisiin saamisiin. (Yritystutkimus 2011, 35) Sijoituksissa voi

olla konserni- tai omistusyhteisyriksii, joiden oma paaoma on menetetty. Talliin niilla ei kaytaannossa ole arvoa ja sijoitukset poistetaan ja vahennetaan omasta paaomasta. Pienissa yrityksissa on useasti saamisii omistajilta. Nama saamisii ovat luonteeltaan yksityiskayttoa eikä niita aiota maksaa takaisin. Muitakin saamisii konserni- ja omistussuhdeyrityksiltä tulee tarkastella melko kriittisesti, jos niihin liittyy riskia. (Salmi 2006, 139) Lainasaamisii voidaan vahentaa saamisista ja omasta paaomasta tietyin ehdoin, mutta yleisin syy on se, etta lainan takaisinmaksu on epato-dennakoinen (Yritystutkimus 2011, 35-36).

Leasingrahoituksella rahoitetaan yleensa koneiden ja laitteiden pitkaaikaista vuokra-usta. Leasingvastuilla tarkoitetaan tilinpaaotshetkella jaljella olevia, seka seuraavalla etta myohemmilla tilikausilla maksettavaksi eraantuvia, *leasingmaksuja*. Leasingvas-tuut kayvat ilmi tilinpaaotksen liitetiedoista, silla ne ovat taseen ulkopuolisia vastui-ta. Oikaistussa taseessa jaljella olevat leasingmaksut lisataan taseen vastaavaa puolel-le Leasingomaisuutena ja vastattavaa puolelle Leasingvastuina. (Yritystutkimus 2011, 36)

Vaihto-omaisuus tulee arvostaa varovaisuutta noudattaen eikä se ainakaan periaat-teessa voi olla yliarvossa. Vaihto-omaisuuden kyseenalaistamiseen ei yleensa ole mahdollisuutta tilinpaaotsinformaation pohjalta. Vaihto-omaisuuden eria ovat *Aineet ja tarvikkeet*, *Keskeneraiset tuotteet*, *Valmiit tuotteet* seka *Muu vaihto-omaisuus*. (Salmi & Rekola-Nieminen 2005, 103) Aineita ja tarvikkeita ovat raaka-aineet, joita tarvitaan tuotteiden valmistukseen seka apu- ja tarveaineet, joita valittomasti tarvi-taan valmistukseen tai valmistuksessa kaytettavien koneiden ja laitteiden huoltoon seka pakkaustarvikkeet. Tukku- ja vahittaiskauppaa harjoittavien yritysten vaihto-omaisuus merkitaan tähän erään. Keskeneraisia tuotteita ovat tuotteet tai projektit, jotka ovat tilinpaaotshetkella työn alla. Valmiiksi tuotteiksi luetaan itse valmistetut, luovutettavaksi tarkoitettut hyodykkeet. Jos tukku- tai vahittaiskauppaa harjoittava yritys on kirjannut vaihto-omaisuutensa Valmiisiin tuotteisiin, tulee era siirtaa ainei-siin ja tarvikkeisiin. Muu vaihto-omaisuus pitaa sisallaan virallisen taseen erät Muut vaihto-omaisuus ja Ennakkomaksut. Muuta vaihto-omaisuutta ovat esimerkiksi arvo-paperikauppaa harjoittavan yhtiön myytaviksi tarkoitettut arvopaperit, kiinteistökaup-piaan myytaviksi hankkimat kiinteistöt ja rakennusliikkeen myymattomat osakkeet.

Ennakkomaksut ovat maksua sellaisista tilauksista, joita yritys ei ole vielä vastaanottanut. (Yritystutkimus 2011, 37)

Virallisen taseen ryhmä lyhytaikaiset saamiset jaetaan oikaistussa taseessa *Myyntisaamisiin, Sisäisiin myyntisaamisiin, Muihin sisäisiin saamisiin ja Muihin saamisiin*. Myyntisaamiset ovat tuotteiden myynnistä syntyneitä saamisia. Myyntisaamisissa saattaa esiintyä tarvetta oikaisulle, mikäli yritys käyttää factoringrahoitusta ja noudattaa sen yhteydessä nettokirjaustapaa. (Niskanen & Niskanen 2003, 75) Nettokirjaustavalla tarkoitetaan, että myyntisaamisissa on vain factoringilla kattamaton osa ja käytetty factoringluotto on taseen ulkopuolella. Nettokirjaustavan kanssa oikaisu tapahtuu niin, että lisätään käytetty factoringluotto myyntisaamisiin ja taseen velkoihin. Sisäiset myyntisaamiset kuuluvat virallisen taseen mukaan joko saamisiin saman konsernin yrityksiltä tai saamisiin omistusyhteisyryyksiltä. Oikaistussa taseessa on sisäisiin myyntisaamisiin yhdistetty myyntisaamisten osuus edellä mainituista eristä ja loppuosa on kohdassa muut sisäiset saamiset. Muihin sisäisiin saamisiin on yhdistetty muut saamiset ja siirtosaamiset eristä Saamiset saman konsernin yrityksiltä ja saamiset omistusyhteisyryyksiltä. Muut saamiset tarkoittavat saamisia ulkopuolisilta. Tähän erään on yhdistetty virallisen taseen lyhytaikaiset erät Lainasaamiset, Muut saamiset ja Siirtosaamiset. Siirtosaamisiin sisältyvät osatuloutussaamiset käsitellään käyttöpääoman eränä tunnuslukulaskennassa ja maksuvalmiustarkastelussa. (Yritystutkimus 2011, 38-39)

Oikaistussa taseessa viimeisenä eränä vastaavaa-puolella esiintyy *Rahat ja rahoitusarvopaperit*. Tämä erä on yhdistelmä virallisen taseen eristä Rahoitusarvopaperit sekä Rahat ja pankkisaamiset. (Niskanen & Niskanen 2003, 76)

Vastattavaa-puolen oikaisut

Omalla pääomalla käsitetään tässä osakeyhtiön omaa pääomaa. Oma pääomaa voidaan pitää osakeyhtiön varojen jakamisen perustana, yrityksen riskipuskurina sekä vakavaraisuuden mittarina. Yrityksen omistajat ja ulkopuoliset sidosryhmät ovat kiinnostuneita yrityksen omasta pääomasta. Osakeyhtiön oma pääoma jaetaan sidottuun ja vapaaseen omaan pääomaan osakeyhtiölain mukaisesti. Tilinpäätöksen liitetiedoissa on hyvä esittää oman pääoman jako sekä ilmoittaa erikseen jaettavissa ole-

van vapaan oman pääoman määrän, jotta voidaan antaa oikea ja riittävä kuva. (Yritystutkimus 2011, 39-40)

Oman pääoman erinä *Osake- tai muu peruspääoma, Ylikurssirahasto ja arvonorotusrahasto, Muut rahastot* sekä *Kertyneet voittovarot* ei ole tarpeen oikaista. Oikaistuun taseeseen niiden arvot saadaan suoraan virallisesta taseesta. (Niskanen & Niskanen 2003, 77)

Tilikauden tulos kertoo yrityksen tilikauden voiton tai tappion virallisen tilinpäätöksen mukaisena. Tilikauden tulosta saatetaan joutua oikaisemaan, jos yritys on soveltanut niin sanottua ennakko-osingon kirjausmenettelyä eli se on kirjannut kuluvalta tilikaudelta jaettavan osingon osingonjakovelaksi ja vähentänyt vastaavan summan omista pääomista. Jos näin on tehty, täytyy osingonjako lisätä takaisin voittovaroihin. (Niskanen & Niskanen 2003, 77) Jos tilinpäätösperiaatteita täytyy muuttaa tai oikaista aikaisempien tilikausien virheitä, tehdään ne erään Edellisten tilikausien voitto/tappio (Yritystutkimus 2011, 42).

Tilinpäätössiirrot liittyvät verotuksen tulonjärjestelyyn sekä kirjanpidon ja verotuksen väliseen sidonnaisuuteen. Elinkeinoverolainsäädännössä edellytetään verotuksessa hyväksyttävän varauksen tekemistä vähintään samansuuruisena myös kirjanpidossa. Tilinpäätössiirtoina merkitään vapaaehtoiset varaukset sekä poistoero. Oikaistuun taseeseen poistoerosta ja vapaaehtoisista varauksista siirretään yhteisöverokannan mukainen osuus laskennalliseen verovelkaan. (Yritystutkimus 2011, 42)

Oman pääoman oikaisut muodostuvat niistä eristä, joilla on oikaistu virallisen taseen omaisuuseriä tai velkoja analyysissa. Taseen oikaisut on kohdistettu suoraan taseeriin ohi tuloslaskelman. Jos seuraavia erinä on aktivoitu viralliseen taseeseen, täytyy omaisuuseriä oikaista:

- liikearvo, johon ei liity tulon odotuksia tai
- muita aineettomia hyödykkeitä, kuten kehittämismenoja, jotka eivät täytä Työ- ja elinkeinoministeriön asettamia aktivointiedellytyksiä. (Yritystutkimus 2011, 43)

Oman pääoman oikaisuja ovat myös:

- epävarmat saamiset,
- saamiset henkilöyhtiön omistajilta,
- osakeyhtiölain vastaiset lainasaamiset, esimerkiksi lähipiirilainat, joille ei ole olemassa liiketaloudellista perustetta,
- aiheettomiksi osoittautuneet arvonkorotukset ja käyvän arvon muutokset,
- pysyvien vastaavien arvonoikausut ja
- poisto-oikaisut. (Yritystutkimus 2011, 43)

Vieras pääoma esitetään taseessa pitkäaikaisena ja lyhytaikaisena vieraana pääomana. Pitkäaikaista vierasta pääomaa on velka tai sen osa, joka erääntyy maksuun yli kahden vuoden kuluttua. Enintään yhden vuoden kuluttua erääntyvä velka on lyhytaikaista vierasta pääomaa. Seuraavalla tilikaudella maksettavat lainojen lyhennykset erotetaan tilinpäätöshetkellä pitkäaikaisista veloista vastaavan lyhytaikaisen vieraan pääoman erään. Oikaistussa taseessa vieraaseen pääomaan kuuluvat virallisesta taseesta pakolliset varaukset, pitkäaikaiset ja lyhytaikaiset velat sekä leasingvastuukanta taseen ulkopuolelta. (Yritystutkimus 2011, 44)

Välirahoitusinstrumentteja ovat vaihtovelkakirjalainat, optiolainat, pääomalainat sekä voitto-osuuslainat. Kaikki kyseiset instrumentit kirjataan virallisessa tilinpäätöksessä vieraaseen pääomaan, vaikka niillä on sekä oman että vieraan pääoman piirteitä. Pääomalainan käsittely tilinpäätösanalyysissä on käsitelty erikseen, sillä sitä säätelee osakeyhtiölaki. Jos välirahoitusinstrumentin katsotaan olevan oman pääoman ehtoista, siirretään se oikaistussa taseessa omiin varoihin. Aina ei ole yksiselitteistä löytää oman pääoman ehtoisia instrumentteja ja siksi niitä tuleekin aina tarkastella tapauskohtaisesti. Jotta välirahoitusinstrumentti voidaan lukea osaksi omaa pääomaa, tulisi ainakin seuraavien edellytysten täytyä:

- vakuudettomuus,
- muita lainoja heikompi etuoikeus,
- ei koronmaksuvelvollisuutta
- eikä myöskään määrättyä takaisinmaksuaikaa. (Yritystutkimus 2011, 44)

Osakeyhtiölain 12 luku määrittelee *pääomalainan* takasijaiseksi lainaksi, jolla on muita velkoja huonompi etuoikeus selvitystilassa ja konkurssissa. Pääomalaina on

myös vakuudeton ja sen takaisinmaksu on sidottu maksuhetken vapaan oman pääoman ja pääomalainojen sekä viimeksi vahvistetun taseen mukaisen tappion erotukseen. Pääomalainat merkitään KILAn ohjeen mukaisesti lainanottajan taseen vieraaseen pääomaan erilliseksi eräksi. Pääomalaina kirjataan tilinpäätöksessä aina vieraaseen pääomaan, mutta se luetaan osittain tai kokonaan omaksi pääomaksi pääoman menettämistä koskevassa osakeyhtiölain 20:23.2 mukaisessa oman pääoman laskennassa. Tällöin pääomalainalla katetaan omassa pääomassa sidotun oman pääoman säilyminen ja kertyneet tappiot. Pääomalainaa oikaistaan siis tilinpäätösanalyysissä omaan pääomaan kyseisillä perusteilla vain sen verran, että kertyneet tappiot saadaan katettua ja sidottu oma pääoma säilytetään omassa pääomassa. Loppuosa pääomalainasta jätetään vieraaseen pääomaan. (Yritystutkimus 2011, 44-45)

Pitkäaikaisen vieraan pääoman eriä *Lainat rahoituslaitoksilta, Eläkelainat, Saadut ennakot, Sisäiset velat* sekä *Muut pitkäaikaiset velat* ei tarvitse oikaista tilinpäätösanalyysissä. Lainat rahoituslaitoksilta -erä koostuu virallisen taseen eristä Lainat rahoituslaitoksilta, Joukkovelkakirjalainat ja Vaihtovelkakirjalainat. Oikaistun taseen erä *Sisäiset velat* muodostuu laskemalla yhteen virallisen taseen erät *Velat* saman konsernin yrityksille ja *Velat omistusyhteisyriksille*. Muut pitkäaikaiset velat -erässä yhdistyvät virallisesta taseesta erät *Ostovelat, Rahoitusvekselit, Muut velat* ja *Siirtovelat*. (Niskanen & Niskanen 2003, 80-81)

Pakollisilla varauksilla tarkoitetaan menoja, joiden suorittamiseen yritys on sitoutunut, mutta joihin ei liity tulonodotuksia (Niskanen & Niskanen 2003, 81). Tuloslaskelman puolella pakolliset varaukset sisältyvät asianomaisiin kulueriin eivätkä tällöin näy varausten muutoksina. Oikaistun taseen pakollisiin varauksiin on yhdistetty virallisen taseen erät *Eläkevakuutukset, Verovaraukset* ja *Muut pakolliset varaukset*, joita voi syntyä muun muassa takuukorjauksista, tappiollisista toimitussitoumuksista tai keskeneräisistä oikeudenkäynneistä. Pakolliset varaukset ovat useimmiten korottomia pitkäaikaisia velkoja. (Yritystutkimus 2011, 47)

Oikaistun taseen *Korolliset lyhytaikaiset velat* -erässä yhdistyvät virallisesta taseesta erät *Lainat rahoituslaitoksilta, Joukkovelkakirjalainat, Vaihtovelkakirjalainat, Eläkelainat, Rahoitusvekselit* sekä muiden velkojen korollinen osuus. Jos yrityksellä on factoringluottoa, oikaistaan korollisen lyhytaikaisen velan määrää lisäämällä taseen

ulkopuolinen factoringluotto korollisiin lyhytaikaisiin velkoihin. (Niskanen & Niskanen 2003, 82)

Ostovelat ovat yrityksen erilaisten hyödykkeiden ostojen yhteydessä tavarantoimittajilta maksuajan muodossa saatuja lyhytaikaisia velkoja (Niskanen & Niskanen 2003, 82). Ostovelkoja saatetaan joutua oikaisemaan, sillä ostovelkoihin mahdollisesti sisältyvät osamaksuvelat tulee siirtää lyhytaikaiseen korolliseen vieraaseen pääomaan (Yritystutkimus 2011, 48). Oikaistussa taseessa on myös erä *Sisäiset ostovelat*, jossa yhdistyvät ostovelkojen osuudet virallisen taseen eristä Velat saman konsernin yrityksille ja Velat omistusyhteisy yrityksille. Loput näistä virallisen taseen kahdesta erästä muodostavat oikaistun taseen erän Muut sisäiset velat. (Niskanen & Niskanen 2003, 82)

Muut korottomat lyhytaikaiset velat -erään oikaistussa taseessa yhdistetään virallisen taseen Muut velat -erän korottomat velat ja siirtovelat. Muita korottomia velkoja ovat muun muassa arvonalisäverovelat, ennakonpidätysvelat, tuloverojen jaksotukset sekä osingonjakovelat. Siirtovelkoja ovat jaksotetut erät, esimerkiksi palkat, lomapalkkavelat, vakuutusmaksut, vuokrat sekä korot. (Yritystutkimus 2011, 48-49) Muut sisäiset velat tai Muut korottomat lyhytaikaiset velat -eriä saatetaan joutua oikaisemaan, jos jompaankumpaan on kirjattu ennakko-osingon kirjausmenettelyn mukainen erä voittovarojen yhteydessä kuvattuun tapaan. Jos tällainen kirjaus on tehty, tulee kyseinen velka siirtää takaisin voittovarioihin. (Niskanen & Niskanen 2003, 82)

Seuraavasta kuvasta nähdään kokonaisuutena oikaistun taseen kaava (Kuva 3):

PYSYVÄT VASTAAVAT	OMA PÄÄOMA
Kehittämismenot	Osake- tai muu peruspääoma
Liikearvo	Ylikurssi-, vara- ja arvonkorotusrahasto
Muut aineettomat hyödykkeet	Käyvän arvon rahasto
Aineettomat hyödykkeet yhteensä	Muut rahastot
Maa- ja vesialueet	Kertyneet voittovarat
Rakennukset ja rakennelmat	Tilikauden tulos
Koneet ja kalusto	Pääomalainat
Muut aineelliset hyödykkeet	Taseen oma pääoma yhteensä
Aineelliset hyödykkeet yhteensä	Poistoero
Sisäiset osakkeet ja osuudet	Vapaaehtoiset varaukset
Muut osakkeet ja osuudet	Poistoero ja varaukset yhteensä
Sisäiset saamiset	Oman pääoman oikaisut
Muut saamiset ja sijoitukset	Oikaistu oma pääoma yhteensä
Sijoitukset ja pitkäaikaiset saamiset yhteensä	VIERAS PÄÄOMA
Leasingomaisuus	Pääomalainat
VAIHTUVAT VASTAAVAT	Lainat rahoituslaitoksilta
Aineet ja tarvikkeet	Eläkelainat
Keskeneräiset tuotteet	Saadut ennakot
Valmiit tuotteet	Sisäiset velat
Muu vaihto-omaisuus	Muut pitkäaikaiset velat
Vaihto-omaisuus yhteensä	Pitkäaikainen vieras pääoma yhteensä
Myyntisaamiset	Laskennallinen verovelka
Sisäiset myyntisaamiset	Pakolliset varaukset
Muut sisäiset saamiset	Leasingvastuut
Muut saamiset	Korolliset lyhytaikaiset velat
Lyhytaikaiset saamiset yhteensä	Saadut ennakot
Rahat ja rahoitusarvopaperit	Ostovelat
Vastaavaa yhteensä	Sisäiset ostovelat
	Muut sisäiset korolliset velat
	Muut sisäiset korottomat velat
	Muut korottomat lyhytaikaiset velat
	Lyhytaikainen vieras pääoma yhteensä
	Oikaistu vieras pääoma yhteensä
	Vastattavaa yhteensä

Kuva 3. Oikaistu tase. (Yritystutkimus 2011, 30)

5 KESKEISIMMÄT TUNNUSLUVUT

Yleisimmin yrityksiä koskevat arvioinnit esimerkiksi lehdissä perustuvat tunnusluku-analyysiin (Niskanen & Niskanen 2010, 55). Tilinpäätöksestä laskettavia tunnuslukuja luokitellaan monella tavalla. Tyypillisin jako on kuitenkin jako maksuvalmiuden, vakavaraisuuden ja kannattavuuden tunnuslukuihin. Maksuvalmiuden tunnuslukujen yhteydessä tulee esille myös käyttöpääoman tunnusluvut. (Jormakka, Koivusaalo, Lappalainen & Niskanen 2009, 127)

Yleensä tilinpäätöksen tunnusluvut esitetään suhdelukumuotoisina. Tämä tarkoittaa sitä, että yksi tilinpäätöksen erä suhteutetaan johonkin toiseen erään, esimerkiksi liikevaihtoon tai taseen loppusummaan. Suhdelukumuotoiset tunnusluvut mahdollistavat vertailun erikokoisten yritysten eri vuosien välillä. Tunnuslukujen antamien tulosten tarkkuus riippuu niiden pohjana olevan tilinpäätösaineiston luotettavuudesta. Tämän lisäksi tunnusluvun luotettavuuden katsotaan riippuvan kahdesta muusta tekijästä. Ensimmäinen on validiteetti eli tunnusluvun kyky mitata sitä ominaisuutta, jota sen on tarkoituskin mitata. Tunnusluku on validi, jos sen antamat tulokset ovat keskimääräisesti oikeita eli harhattomia. Toinen tekijä on reliabiliteetti eli tunnusluvun luotettavuus, kyky antaa ei-sattumanvaraisia mittaustuloksia. Tunnuslukua voidaan pitää reliaabelina, kun sen antamien mittaustulosten hajonta on pieni. (Niskanen & Niskanen 2003, 111)

5.1 Maksuvalmius

Yrityksen maksuvalmius eli likviditeetti tarkoittaa kykyä selviytyä lyhytaikaisista maksusitoumuksistaan niiden erääntyessä. Maksuvalmius kuvaakin yrityksen lyhyen aikavälin rahoituksen riittävyttä. Liian matala maksuvalmius ei ole yrityksen kannalta suotavaa, sillä se tarkoittaa, että yrityksen tulee ottaa lyhytaikaista lisärahoitusta selviytyäkseen maksuista. Liian korkea maksuvalmius taas sitoo turhaan yrityksen omaisuutta huonosti tuottavaan kassareserviin. Maksuvalmiuden olisi hyvä olla riittävällä tasolla, sillä silloin yrityksellä on aina riittävästi kassavaroja maksujen hoitamiseksi. (Kallunki & Kytönen 2002, 84)

Seuraavassa kuvataan maksuvalmiuden tunnuslukuja ja niiden ohjearvoja.

Quick ratio on yksi käytetyimmistä tunnusluvuista kuvaamaan yrityksen maksuvalmiuden kehitystä. Quick ratiota laskettaessa jaetaan yrityksen taseen vastaavaapuolen lyhytaikaiset saamiset taseen vastattavaa-puolen lyhytaikaisella vieraalla pääomalla. (Jormakka, Koivusalo, Lappalainen & Niskanen 2009, 132-133)

$$\text{Quick ratio} = \frac{\text{Lyhytaikaiset saamiset}}{\text{Lyhytaikainen vieras pääoma}}$$

Quick ratiolla on asetettu normiarvot Yritystutkimusneuvottelutoimikunnan toimesta. Seuraavassa taulukossa on esitettyinä quick ration normiarvot (Taulukko 1):

Taulukko 1. Quick ration normiarvot. (Jormakka, Koivusalo, Lappalainen & Niskanen 2009, 133)

Quick ratio	Yrityksen maksuvalmius
> 1	hyvä
0,5-1	tydyttävä
< 0,5	heikko

Current ratio on myös erittäin käytetty maksuvalmiuden mittari, mutta se mittaa maksuvalmiutta pidemmältä aikaväliltä kuin quick ratio. Tämä siksi, että tunnuslukuun sisältyvän vaihto-omaisuuden muuttaminen likvideiksi kassavaroiksi kestää kauemmin kuin myyntisaamisten tai pankkitalletusten muuttaminen. (Jormakka, Koivusalo, Lappalainen & Niskanen 2009, 133)

$$\text{Current ratio} = \frac{\text{Vaihto-omaisuus} + \text{Lyhytaikaiset saamiset}}{\text{Lyhytaikainen vieras pääoma}}$$

Kuten quick ratiolle, myös current ratiolle on Yritystutkimusneuvottelukunta määritellyt normiarvot, jotka esitetään seuraavassa taulukossa (Taulukko 2).

Taulukko 2. Current ration normiarvot. (Jormakka, Koivusalo, Lappalainen & Niskanen 2009, 133)

Current ratio	Yrityksen maksuvalmius
> 2	hyvä
1-2	tydyttävä
< 1	heikko

5.2 Käyttöpääoma

Käyttöpääomalla tarkoitetaan yrityksen investointeja lyhytaikaiseen omaisuuteen, jonka muodostavat kassa, myyntisaamiset, jälkimarkkinakelpoiset arvopaperit ja varastot. Usein käyttöpääomasta puhuttaessa tarkoitetaan yrityksen nettokäyttöpääomaa. (Niskanen & Niskanen 2010, 367)

Yrityksen maksuvalmiutta voidaan mitata myös **nettokäyttöpääomaprozentilla**, joka kertoo likviditeetin kehitystä suhteessa liikevaihtoon (Kallunki & Kytönen 2002, 84). Käyttöpääoman ja nettokäyttöpääoman seuraaminen yrityksessä on tärkeää. Hallitsemattomasti kasvava nettokäyttöpääoma sitoo turhaan yrityksen varoja ja voi johdattaa tilanteisiin, joissa yrityksen maksuvalmius heikentyy ja kassavara tyrehtyvät. (Jormakka, Koivusalo, Lappalainen & Niskanen 2009, 134)

$\text{Nettokäyttöpääoma- \%} = \frac{\text{Vaihtuvat vastaavat} - \text{Lyhytaikainen vieras pääoma}}{\text{Liikevaihto}} \times 100$
--

Nettokäyttöpääomaprozentille ei ole määritelty normiarvoja. Sitä voidaan kuitenkin tulkita niin, että esimerkiksi 20 % nettokäyttöpääomaprosentti tarkoittaa sitä, että liikevaihdon kasvaessa 1 eurolla, kasvavat sen investoinnit nettokäyttöpääomaan 20 sentillä. Mitä suuremmaksi nettokäyttöpääoma kasvaa, sitä enemmän se sitoo yrityksen resursseja. Tällöin maksuvalmiuden parantaminen tiettyjen raja-arvojen jälkeen ei välttämättä ole kannattavaa. (Jormakka, Koivusalo, Lappalainen & Niskanen 2009, 134)

Käyttöpääomasta puhuttaessa voidaan myös tarkastella käyttöpääoman keskeisten erien tilaa ja kehitystä kiertoaikojen tunnuslukujen avulla. Kiertoaikoja ja -nopeuksia lasketaan tyypillisesti myyntisaamisille, varastoille ja ostovelaille. (Jormakka, Koivusalo, Lappalainen & Niskanen 2009, 135)

Myyntisaamisten kiertoaika kuvaa sitä, kuinka monen vuorokauden kuluessa myyntitulot keskimääräisesti kertyvät kassaa (Kallunki & Kytönen 2002, 88). Myyntisaamisten kiertoaikaksi saadaan vastaukseksi päivää, joka kuvaa, kuinka monta päivää keskimäärin yrityksen myyntisaatavat ovat ulkona yrityksestä. Kaavan perusteella saadaan siis laskettua se, kuinka monta päivää yrityksen asiakkaat keskimäärin

käyttävät yrityksen niille tarjoamaa maksuaikaa. (Jormakka, Koivusalo, Lappalainen & Niskanen 2009, 135-136)

$$\text{Myyntisaamisten kiertoaika} = \frac{\text{Myyntisaamiset}}{\text{Liikevaihto/365 (päivää)}}$$

Myyntisaamisten kiertonopeus kertoo, kuinka monta kertaa myyntisaamiset kiertävät tarkastelujakson aikana. Vastaukseksi saatu luku tarkoittaa, kuinka monesti yrityksen myyntisaatavien kanta uusiutuu vuodessa. (Jormakka, Koivusalo, Lappalainen & Niskanen 2009, 136)

$$\text{Myyntisaamisten kiertonopeus} = \frac{365 \text{ (päivää)}}{\text{Myyntisaamisten kiertoaika}}$$

Myyntisaamisten kiertoaajan ja -nopeuden tunnusluvut eivät anna tarkkaa kuvaa yrityksen myyntisaamisista eivätkä nämä tunnusluvut yksinään riitä yritystason myyntisaamisten tarkkailuun. Myyntisaamisten tunnuslukuihin ja niiden antamiin arvoihin liittyy myös keskeinen ongelma. Tunnuslukujen arvo muuttuu, jos yrityksen myynti muuttuu ja tämä ei välttämättä tarkoita, että asiakkaiden maksukäyttäytyminen olisi muuttunut. Tästä johtuen on noudatettava varovaisuutta, kun tehdään päätelmiä yleensäkin kiertoaikoja mittaavien tunnuslukujen perusteella. (Niskanen & Niskanen 2003, 124)

Ostovelkojen kiertoaika kertoo siitä, kuinka pitkiä maksuaikoja yritys on saanut ostoilleen tavarantoimittajiltaan ja miten yritys on käyttänyt näitä maksuaikoja. Ostovelkojen kiertoaika lasketaan samaan tapaan kuin myyntisaamistenkin kiertoaika. Ostovelkojen kiertoaajan vastaukseksi tulee päivää, joka tarkoittaa sitä, kuinka monessa päivässä yritys maksaa ostovelkansa. Mikäli kassa-alennuksia ei ole, on yrityksen kannattavaa sopia mahdollisimman pitkistä maksuajoista. (Niskanen & Niskanen 2003, 125)

$$\text{Ostovelkojen kiertoaika} = \frac{\text{Ostovelat}}{\text{Ostot / 365 (päivää)}}$$

Ostovelkojen kiertonopeuden, niin kuin myyntisaamisten kiertonopeudenkin, vastaukseksi saadaan luku, joka kertoo sen, kuin monta kertaa vuodessa ostovelat uusiutuvat (Jormakka, Koivusalo, Lappalainen & Niskanen 2009, 136-137).

$$\text{Ostovelkojen kiertonopeus} = \frac{365 \text{ (päivää)}}{\text{Ostovelkojen kiertoaika}}$$

Varastojen kiertoaika kertoo, kuinka monta päivää keskimääräisesti yrityksen raaka-aineet ja valmiit tuotteet ovat varastossa ennen kuin ne myydään. Tunnusluku siis kertoo, kuinka pitkiä aikoja yrityksen täytyy varastoida tuotteitaan. Varastojen kiertoaika saadaan, kun lasketaan jakamalla yrityksen varastojen saldo tarkastelujakson päivittäisillä ostoilla. Yrityksen on järkevää yrittää pitää varastojen kiertoaika mahdollisimman pienenä, jottei sen varoja sitoutuisi turhaan varastoon. Näin sen varat olisivat tehokkaimmin käytössä. (Jormakka, Koivusalo, Lappalainen & Niskanen 2009, 137)

$$\text{Varastojen kiertoaika} = \frac{\text{Vaihto-omaisuus}}{\text{Ostot/ 365 (päivää)}}$$

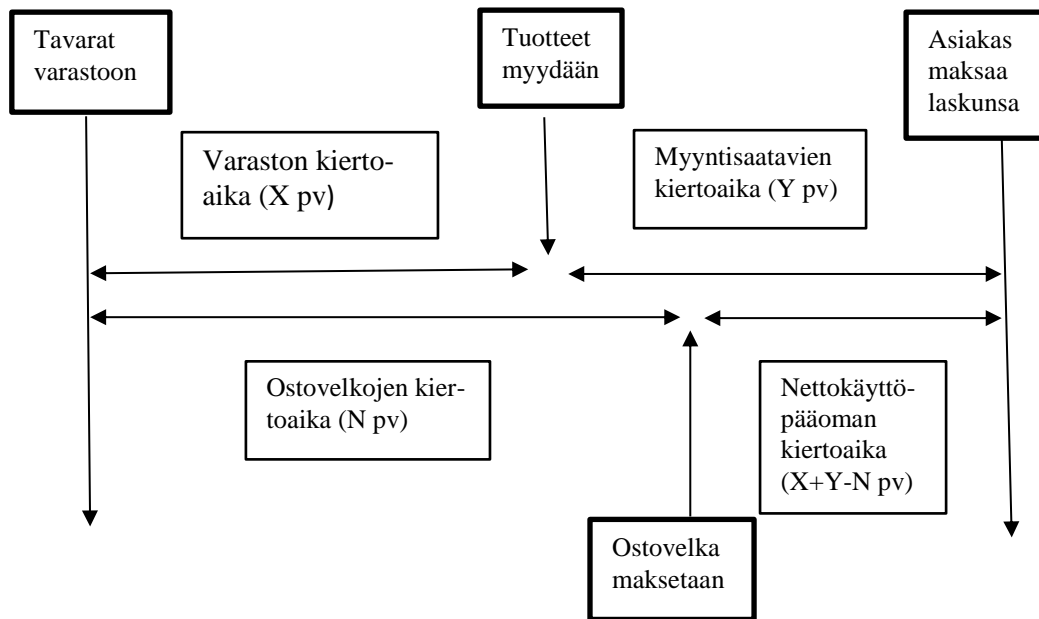
Varastojen kiertonopeus, kuten muutkin kiertonopeudet, kertoo kuinka monta kertaa varastot uusiutuvat vuodessa. Tätä tunnuslukua vastaavasti kannattaa pyrkiä kasvattamaan, jotta varastot uusiutuisivat mahdollisimman usein. Varastojen kiertonopeus saadaan jakamalla tarkastelujakson päivät varaston kiertoaikalla. (Jormakka, Koivusalo, Lappalainen & Niskanen 2009, 137)

$$\text{Varastojen kiertonopeus} = \frac{365 \text{ (päivää)}}{\text{Varastojen kiertoaika}}$$

Kaikkia edellä käsiteltyjä käyttöpääoman eriä ja etenkin niiden kiertoaikoja voidaan tarkastella kokonaisuutenakin **nettokäyttöpääoman kiertoaikana**. Tunnusluvun avulla voidaan selvittää, kuinka monen päivän liikevaihdon yritys keskimääräisesti joutuu investoimaan käyttöpääomaansa. Nettokäyttöpääoman kiertoaika saadaan laskemalla yhteen myyntisaamisten ja varastojen kiertoaika ja vähentämällä tästä summasta ostovelkojen kiertoaika. (Jormakka, Koivusalo, Lappalainen & Niskanen 2009, 137)

$$\text{Nettokäyttöpääoman kiertoaika} = \text{Myyntisaamisten kiertoaika} + \text{Varastojen kiertoaika} - \text{Ostovelkojen kiertoaika}$$

Seuraavan kuvion avulla pystytään havainnollistamaan helposti sitä, mitä nettokäyttöpääoman kiertoaika tarkoittaa käytännön tasolla (Kuvio 3).

Kuvio 3. Nettokäyttöpääoman kiertoaika. (Niskanen & Niskanen 2003, 129)

5.3 Vakavaraisuus

Vakavaraisuuden tunnusluvut ovat usein taseesta laskettavia tunnuslukuja, jotka kuvaavat pääomarakennetta. Pääomarakenteella tarkoitetaan oman ja vieraan pääoman suhdetta, jota voidaan mitata usealla tavalla. Vakavaraisella yrityksellä on niin paljon omaa pääomaa, että vieraan pääoman ehtoisestä rahoituksesta syntyvät koron maksut pystytään pitkällä aikavälillä kattamaan myös huonoina aikoina, jolloin liiketoiminnan tulos on alhaisempi. (Niskanen & Niskanen 2010, 59)

Omavaraisuusaste kertoo sen, kuinka suuri osa yrityksen toiminnasta on rahoitettu omalla pääomalla. Tunnusluvun perustana on ajatus siitä, että oman pääoman suhteellisen osuuden yrityksessä tulisi olla kaikkina ajankohtina riittävän korkea, jottei yritys joutuisi selvitystilaan. (Jormakka, Koivusalo, Lappalainen & Niskanen 2009, 131) Omavaraisuusaste lasketaan oman pääoman osuutena yrityksen taseen loppusummasta. Taseen loppusummasta vähennetään vielä saadut ennakot, joihin liittyvä keskeneräinen työ sisältyy yrityksen vaihto-omaisuuteen. Yritystutkimusneuvottelukunnan omavaraisuuden laskukaavassa käytetään oikaistua omaa pääomaa ja oikaistua taseen loppusummaa. Mitä suurempia arvoja tunnusluku saa, sitä korkeampi on yrityksen omavaraisuusaste. (Niskanen & Niskanen 2010, 59)

$$\text{Omavaraisuusaste} = \frac{\text{Oma pääoma}}{\text{Taseen loppusumma} - \text{Saadut ennakot}} \times 100\%$$

Yritystutkimusneuvottelukunta on antanut omavaraisuudelle normiarvot, jotka selviävät seuraavasta taulukosta (Taulukko 3):

Taulukko 3. Omavaraisuusasteen normiarvot. (Jormakka, Koivusalo, Lappalainen & Niskanen 2009, 131)

Omavaraisuusaste	Yrityksen vakavaraisuus
> 40%	hyvä
20-40%	tydyttävä
< 20%	heikko

Yrityksen velat suhteutetaan liikevaihtoon laskettaessa **yrityksen suhteellista velkaantuneisuutta**. Tunnusluvun etuna on, että se voidaan melko luotettavasti laskea oikaisemattomista tilinpäätöksistä. Toisaalta tunnusluku on vertailukelpoinen eri yritysten välillä vain, jos ne edustavat samaa toimialaa. Mitä suurempi on suhteellisen velkaantuneisuuden tunnusluku, sitä velkaantuneemmasta yrityksestä on kysymys. (Niskanen & Niskanen 2010, 59)

$$\text{Suhteellinen velkaantuneisuus} = \frac{\text{Taseen velat} - \text{Saadut ennakot}}{\text{Liikevaihto (12kk)}} \times 100\%$$

Vaikka suhteellisen velkaantuneisuuden tunnusluku on toimialasidonnainen, tuotannollisissa yrityksissä voidaan tunnusluvulle kuitenkin antaa ohjearvot. Ohjearvot näkyvät seuraavasta taulukosta (Taulukko 4):

Taulukko 4. Suhteellisen velkaantuneisuuden ohjearvot. (Yritystutkimus 2011, 67)

Suhteellinen velkaantuneisuus	Yrityksen vakavaraisuus
< 40%	hyvä
40-80%	tydyttävä
> 80%	heikko

Suomessa paljon käytetty vakavaraisuuden tunnusluku on **gearingprosentti**. Tässä tunnusluvussa nettovelkaantumista verrataan taseen oman pääoman määrään tarkasteluhetkellä. Gearingprosentista voidaan puhua myös nimellä nettovelkaantumisaste. (Jormakka, Koivusalo, Lappalainen & Niskanen 2009, 131)

$$\text{Gearing-\%} = \frac{\text{Korollinen vieras pääoma} - \text{Rahavarat}}{\text{Oma pääoma}} \times 100\%$$

Tunnusluvussa korollista vierasta pääoma on kaikki ulkopuolisten rahoittajien sijoittama pääoma, jolle yritys maksaa korkoa. Rahavarat taas ovat taseen eriä rahat ja pankkisaamiset sekä rahoitusomaisuusarvopaperit. Tilanteessa, jossa yrityksellä on enemmän rahavaroja kuin korollista vieras pääomaa, saa tunnusluku negatiivisia arvoja. Negatiivinen arvo tarkoittaa, että yrityksen rahavarat ovat suuremmat kuin korolliset velat, eikä sillä silloin ole ollenkaan nettovelkaa. (Jormakka, Koivusalo, Lappalainen & Niskanen 2009, 131) Jos taas tunnusluvun negatiivisuus johtuu negatiivisesta omasta pääomasta, on tunnusluvun arvo heikko (Committee for Corporate Analysis 2006, 71). Muuten ohjeena voi pitää, että mitä pienempi on gearingprosentin arvo, sitä parempi on yrityksen vakavaraisuus (Jormakka, Koivusalo, Lappalainen & Niskanen 2009, 131).

5.4 Kannattavuus

Absoluuttinen kannattavuus tarkoittaa yrityksen tuottojen ja tilikaudelle jaksotettujen menojen välistä erotusta. Yleensä tilinpäätösanalyysissä kannattavuutta mitataan koko yrityksen tasolla. Tilinpäätösanalyysissä tunnusluvut mittaavat ensisijaisesti lyhyen aikavälin kannattavuutta. Jos halutaan tarkastella pitkän aikavälin kannattavuutta, voidaan vertailla useiden peräkkäisten vuosien analyysituloksia. (Niskanen & Niskanen 2003, 112)

Liikevoitto on ensimmäinen niin sanottu välitulos virallisessa tuloslaskelmassa. **Liikevoittoprosentti** lasketaan jakamalla liikevoitto yrityksen liikevaihdolla. Liikevoittoprosentin kanssa rinnakkainen tunnusluku on liiketulosprosentti. Liiketulos on oikaistun tuloslaskelman välitulos, joka eroaa virallisen tuloslaskelman liikevoitosta tehtyjen oikaisujen määrällä. (Niskanen & Niskanen 2003, 112-113)

$$\text{Liikevoitto-\%} = \frac{\text{Liikevoitto}}{\text{Liikevaihto}} \times 100\%$$

Liikevoittoprosentti kertoo prosentuaalisen osuuden, mitä liikevaihdosta jää jäljelle, kun liiketoiminnan kulut on katettu. Liikevoittoprosentille ei ole määritelty normiar-

voja, ja tunnusluvun arvot saattavat vaihdella paljonkin eri toimialojen välillä. (Jormakka, Koivusalo, Lappalainen & Niskanen 2009, 128) Liikevoittoprosentti soveltuu parhaiten yksittäisen yrityksen kannattavuuden seurantaan, mutta joissain määrin sitä voidaan käyttää tietyn toimialan sisäiseen vertailuun. Tunnuslukuja, joissa jakajana on liikevaihto, ei pitäisi vertailla eri toimialojen välillä. (Niskanen & Niskanen 2003, 113)

Oman pääoman tuottoprosentti mittaa yrityksen kykyä tehdä tuottoa omistajilta saaduille pääomille (Niskanen & Niskanen 2003, 116). Oman pääoman tuottoprosentti lasketaan jakamalla tilikauden voitto taseen vastattavaa-puolella olevalla omalla pääomalla. Tunnusluku kertoo sen, kuinka suuri yrityksen omistajille kuuluva tilikauden voitto on prosentuaalisesti, kun se suhteutetaan omaan pääomaan, jonka omistajat ovat yritykseen sijoittaneet. Oman pääoman tuottoprosentin tulisi olla yhtä suuri kuin omistajien yritykselle asettama tuottovaatimus. Näin ollen tälle tunnusluvulle ei ole normiarvoa, vaan se on täysin yrityskohtainen. (Jormakka, Koivusalo, Lappalainen & Niskanen 2009, 128)

$$\text{Oman pääoman tuotto-\%} = \frac{\text{Tilikauden voitto}}{\text{Oma pääoma (keskimäärin)}} \times 100\%$$

Yrityksen koko pääomalla tarkoitetaan koko taseen pääomaa eli taseen loppusummaa. **Koko pääoman tuottoprosentti** saadaan jakamalla liikevoitto taseen keskimääräisellä loppusummalla. Taseen loppusummasta käytetään keskiarvoa, sillä näin tuloslaskelman ja taseen luvut saadaan paremmin vertailukelpoiksi. Koko pääoman tuottoprosentti kertoo, mikä on yrityksen varsinainen operatiivinen liikevoitto suhteutettuna kaikkeen yritykseen sijoitettuun pääomaan. (Jormakka, Koivusalo, Lappalainen & Niskanen 2009, 129) Koko pääoman tuottolaskelmassa ongelmana on se, että se sisältää korottomatkin velat, joilla ei suoranaisesti ole tuloslaskelmassa näkyvää tuottovaatimusta (Salmi & Rekola-Nieminen 2004, 113).

$$\text{Koko pääoman tuotto-\%} = \frac{\text{Liikevoitto}}{\text{Taseen loppusumma (keskimäärin)}} \times 100\%$$

Koko pääoman tuotolle on Yritystutkimusneuvottelukunnan toimesta annettu suuntaa antavia ohjearvoja (Salmi & Rekola-Nieminen 2004, 113). Koko pääoman tuottoa voidaan kuitenkin pitää silloin riittävänä, kun se on vähintään yrityksen keskimää-

räisten rahoituskustannusten tasolla. Keskimääräiset rahoituskustannukset lasketaan oman ja vieraan pääoman kustannusten painotettuna keskiarvona. (Jormakka, Koivusalo, Lappalainen & Niskanen 2009, 129) Seuraavasta taulukosta nähdään koko pääoman tuotto prosentille ohje arvot (Taulukko 5):

Taulukko 5. Koko pääoman tuoton ohje arvot. (Salmi & Rekola-Nieminen 2004, 113)

Koko pääoman tuotto	Yrityksen kannattavuus
> 10%	hyvä
5-10%	tydyttävä
< 5%	heikko

Sijoitetun pääoman tuotto prosentilla kuvataan yrityksen säännöllisen liiketoiminnan tuottoa suhteessa tuottoa vaativaan pääomaan. Tuottoa vaativia pääomia ovat korollinen vieras pääoman ja oma pääoma. (Kallunki & Kytönen 2002, 74) Tunnusluvulla mitataan siis yrityksen suhteellista kannattavuutta eli tuottoa, joka saadaan sille pääomalle, jonka omistajat tai rahoittajat ovat sijoittaneet yritykseen tuottamaan osinkoa tai korkoa. Tästä syystä siirtovelat ja muut korottomat velat vähennetään tunnusluvussa jakajana olevasta pääomasta. Osoittajassa on yrityksen liikevaihto, josta on vähennetty operatiivisen toiminnan kustannukset, mutta johon on lisätty yrityksen rahoituskulut. (Jormakka, Koivusalo, Lappalainen & Niskanen 2009, 129)

$\text{Sijoitetun pääoman tuotto-\%} = \frac{\text{Voitto ennen veroja} + \text{Korko ja muut rahoituskulut}}{\text{Taseen loppusumma} - \text{Korottomat velat (keskimäärin)}} \times 100\%$

Samaan tapaan kuin koko pääoman tuotto prosenttikin, on sijoitetun pääoman tuotto prosentti riittävällä tasolla, kun se on vähintään yrityksen keskimääräisten rahoituskustannusten tasolla (Jormakka, Koivusalo, Lappalainen & Niskanen 2009, 129). Sijoitetun pääoman tuotto prosentillekin on määritelty ohje arvot, mutta täytyy kuitenkin taas muistaa, että arvot ovat suuntaa antavia ohje arvoja ja voivat vaihdella toimialoittain (Salmi & Rekola-Nieminen 2004, 114). Ohje arvot näkyvät seuraavasta taulukosta (Taulukko 6):

Taulukko 6. Sijoitetun pääoman tuoton ohjearvot. (Salmi & Rekola-Nieminen 2004, 114)

Sijoitetun pääoman tuotto	Yrityksen kannattavuus
> 15%	hyvä
5-15%	tydyttävä
< 5%	heikko

6 CASE: SUOMEN KULTA OUTLET OY

Työni toimeksiantaja on Suomen Kulta Outlet Oy. Suomen Kulta Outlet Oy on vuonna 2011 perustettu kulta-, hopea- ja timanttikorujen myyntiin erikoistunut verkkokauppa. Se on ketjuun kuulumaton, itsenäinen yritys ja tällaiset ketjuun kuulumattomat, pelkästään verkkokauppana toimivat jalometallialan verkkokaupat ovat Suomessa vielä hieman harvinaisia. Suomen Kulta Outlet Oy:n perustaja ja yrityksen toimitusjohtaja Juho Ahosola halusi tarjota asiakkaille totutusta poikkeavan jalometallialan liikkeen ja näki tässä markkinaraon. Yrityksen liikeideana onkin myydä jalometallituotteita vähintään 30 % edullisemmin kuin kilpailijat. Yritys pystyy pitämään hintatason edullisena verkkokaupan ja oman maahantuonnin ansiosta. Yritys työllistää yhden henkilön, joten monen hengen palkkakustannuksia ei synny. Merkittävä tekijä on myös se, että kateodotuksia on tarkoituksella laskettu. Alalla yleisesti kateodotukset ovat hyvin isot, useita kymmeniä prosentteja, sillä kivijalkaliikkeiden kiinteät kulut ovat suuret. Ahosolan mukaan vähittäisliikkeet eivät useinkaan ole edes pyrkineet kulurakenteen järkevöittämiseen. (KultaOutlet.fi www-sivut; Ahosola henkilökohtainen tiedonanto 26.10.2012)

Yrityksen ensimmäinen tilikausi päättyi tämän vuoden heinäkuussa, ja tilinpäätös on juuri valmistumassa. Yrityksen liikevaihto ensimmäisellä tilikaudella oli 300 000 euron luokkaa. Huomionarvoista analyysia tehdessä on se, että yrityksellä ensimmäinen tilikausi oli 18 kuukautta. Tosiasiassa yrityksen toiminta käynnistyi kuitenkin kuukausia myöhemmin yrityksen perustamisesta. Ensimmäiselle tilikaudelle sijoittuu kuluja liiketoiminnan aloituksesta, joita ei myöhemmillä tilikausilla synny. Tärkeää

on se, että perustamisesta aiheutuneet kulut vähennetään samana tilikautena, eikä niitä siis aktivoida taseeseen. (Ahosola henkilökohtainen tiedonanto 26.10.2012)

6.1 Yritykselle sopivat tunnusluvut

Luvussa 5 käsitellyt tunnusluvut ovat yleisesti käytettyjä. Tunnusluvut sopivat Suomen Kultra Outlet Oy:lle, sillä silloin jokaista osa-aluetta, kannattavuutta, maksuvalmiutta, vakavaraisuutta ja käyttöpääomaa, pystytään seuraamaan useamman tunnusluvun pohjalta. Käytettäviksi tunnusluvuiksi on valittu yhdessä Suomen Kultra Outlet Oy:n toimitusjohtajan kanssa yritykselle sopivimmat tunnusluvut. Tietystikin täytyy muistaa, ettei kaikkien tunnuslukujen normiarvoja tule tarkastella mustavalkoisesti, sillä osa arvoista vaihtelee melkoisesti toimialasta riippuen. Suomen Kultra Outlet Oy:llä on siis vasta yksi tilikausi takana, joten ensimmäisellä kerralla tunnuslukujen laskeminen ja tarkastelu ei vielä välttämättä anna suurta informaatiota, sillä ei ole mitään mihin verrata saatuja tuloksia. Toisen tilikauden kohdalla tilanne ei ole paljoo parempi, sillä täytyy muistaa, että ensimmäinen tilikausi oli 18 kuukauden mittainen. Tällöin ei ihan suoraan voida verrata saatuja tuloksia ensimmäiseen tilikauteen, mutta on myös huomionarvoista, ettei yrityksen toiminta ollut kunnolla käynnissä koko 18 kuukautta. Kolmannen tilikauden jälkeen tilanne on jo parempi, sillä silloin voidaan tuloksia verrata edelliseen vuoteen. Vertailun avulla pystytään nopeasti huomaamaan onko jonkin tunnusluvun arvo heikentynyt tai kasvanut, ja onko se vaikuttanut yritystoimintaan jollain tavalla. (Ahosola henkilökohtainen tiedonanto 26.10.2012)

Erityisen tärkeänä Ahosola näki tarpeen tarkastella ja seurata käyttöpääomaa ja sen tunnuslukuja. Jalometallialalla on yleisesti melko lyhyet maksuajat ostovelaille. Monesti ostovelat on myös järkevää maksaa aikaisin, sillä kassa-alennusten merkitys on huomattava. Varastot saattavat tässä taloustilanteessa sitoa turhaankin käyttöpääomaa, sillä esimerkiksi kalliimpien kultaketjujen menekki on eri luokkaa kuin hopeaketjuilla. Varaston kierrolla on merkitystä käyttöpääoman sitoutumiseen ja kierto olisikin järkevää yrittää saada mahdollisimman nopeaksi. Suomen Kultra Outlet Oy:llä myyntisaamiset koostuvat verkkokaupan kautta kuluttajille myydyistä tuotteista. Kuluttajilla on kolme tapaa maksaa ostoksensa: suoraan verkkopankissa, luot-

tokortilla tai laskulla. Kaikki toiminnoista on ulkoistettu eli luottotappion riskiä ei ole. Tämä kuitenkin tarkoittaa sitä, että esimerkiksi asiakas, joka tilaa tuotteet laskulla, saa tilaukselleen 14 vuorokautta maksuaikaa. Tämän jälkeen maksu menee laskutusta tarjoavalle yritykselle, joka tilittää maksuja Suomen Kulta Outlet Oy:lle suurempina erinä. Myyntisaamisille on siis vaikea neuvotella lyhyempää maksuaikaa. Vaihtoehto olisi tietenkin, ettei laskumahdollisuutta tarjottaisi, mutta sillä saattaisi olla negatiivinen vaikutus liikevaihtoon. (Ahosola henkilökohtainen tiedonanto 26.10.2012)

Suomen Kulta Outlet Oy:llä saattaa siis olla tilanne, että ostovelka maksetaan ennen kuin tuote myydään ja maksetaan. Tällöin yrityksen täytyy rahoittaa ostovelka jo olemassa olevalla omalla tai vieraalla pääomalla. Tilannetta on hyvä seuralla, jotta pystytään ennakoimaan kassan riittävyyttä. (Ahosola henkilökohtainen tiedonanto 26.10.2012)

6.2 Tunnuslukujen käyttö yrityksen johdon tukena

Opinnäytetyöni aihe tuli case-yrityksen suunnalta. Yrityksen toiminta on ollut toiminnassa vasta tilikauden, joten mitään normeja tai rutiineja tilinpäätöksen tarkasteluun ei ole vielä muodostunut. Yrityksen toimitusjohtaja toivoi, että opinnäytetyöni tuloksena yritykselle syntyisi teoreettista pohjaa tilinpäätökseen ja sen analysointiin, mutta myös konkreettinen tunnuslukujen laskemisen työkalu. Yrityksen toimitusjohtaja Ahosola on yrityksen ainoa työntekijä, joten hän hoitaa kaiken tilausten lähettämistä markkinointiin. Hänen toiveenaan oli helppo ratkaisu tunnuslukujen laskemiseen, jolloin se ei veisi liikaa aikaa päivittäisiltä töiltä. (Ahosola henkilökohtainen tiedonanto 26.10.2012)

Ahosolalla oli mielessään monta osa-aluetta, joita hänen mielestään olisi tarpeen seurata ja analysoida tunnuslukujen pohjalta. Tärkeimpänä hän piti pitkän aikavälin seuranta. Tällainen seuranta on tietenkin mahdollista vasta useamman tilikauden jälkeen, mutta malli myös mahdollistaa sen, sillä eri tilikausien tunnusluvut tallennetaan samaan taulukkoon. Yrityksellä ei tällä hetkellä ole pitkäaikaista vierasta pääomaa. Jos sitä tarvittaisiin, valmiista tunnusluvuista ja laskelmista olisi varmastikin

hyötyä rahoitusneuvotteluissa. Tunnuslukujen seuranta ja tietojen analysointi sekä säilyttäminen saattaisivat myös kertoa, että yrityksessä taloutta pyritään hoitamaan hyvin ja sitä halutaan parantaa ja seurata. (Ahosola henkilökohtainen tiedonanto 26.10.2012)

Käyttöpääoman tunnuslukujen, kuten kiertoaikojen ja -nopeuksien, avulla esimerkiksi ostoja pystytään suunnittelemaan tehokkaammin, sillä virheelliset ostot saattavat maksaa yritykselle kymmeniä tuhansia euroja. Ahosola piti tärkeänä käyttöpääomaerin suunnittelua. Tunnusluvuista nähdään käyttöpääomaerin muuttumista ja niiden avulla on helpompi suunnitella muutostoimia, jos käyttöpääoman erät näyttävät menevän huonompaan suuntaan. (Ahosola henkilökohtainen tiedonanto 26.10.2012)

Koska yrityksellä ei ole pitkäaikaista vierasta pääomaa, sen seuraaminen ei tällä hetkellä ole relevanttia. Sen sijaan oman pääoman tuotto kiinnostaa Ahosolaa, ja tietysti yrityksen omistajat haluavat omalle pääomalleen mahdollisimman hyvää tuottoa. Jos yrityksellä jossain vaiheessa tulee tarvetta pitkäaikaiselle vieraalle pääomalle, Ahosola arveli, että silloin velkavivun avulla oman pääoman tuottoa olisi mahdollista saada paremmaksi. (Ahosola henkilökohtainen tiedonanto 26.10.2012)

7 TUNNUSLUKUJEN LASKENTAMALLI

Tunnuslukujen laskemista varten tein Suomen Kulta Outlet Oy:lle Excelin avulla mallin. Mallin avulla tunnuslukuja on helppo laskea ja verrata saatuja tuloksia edellisiin tilikausiin. Näin tunnuslukujen antama informaatio on yhteen paikkaan tallennettuna ja pelkästään silmäilyn avullakin yrityksen johto pystyy hahmottamaan tapahtuneita muutoksia.

Mallin pohja on esitetty liitteessä 1. Kuten liitteestä ilmenee, tunnusluvut on jaettu ryhmittäin maksuvalmiuden, käyttöpääoman, vakavaraisuuden ja kannattavuuden mukaan. Kunkin tunnusluvun laskukaava on avattuna näkyvissä eli yrityksen johdon

on helppo laskea itse tunnusluvut. Kun tunnusluvut on laskettu, ne siirretään taulukkoon, joka on esitetty liitteessä 2. Malli toimii seuraavasti:

1. Yrityksen johto saa yrityksen tilinpäätöksen, josta se poimii erät tunnuslukujen laskemista varten.
2. Jokainen tunnusluku lasketaan näkyvässä olevan kaavan mukaan tunnusluvun perässä olevaan reunustettuun soluun. Ensimmäisen tilikauden kohdalla tulee huomata tilikauden poikkeava pituus. Kun tunnusluvun kaavassa on käytetty 365 päivää tai 12 kuukautta, täytyy niiden tilalla olla 547 päivää ja 18 kuukautta.
3. Tunnuslukujen, joille on annettu normi- tai ohjearvo, arvojen rajat näkyvät reunustetussa solussa kommenttina. Tällöin, kun hiiren kursori siirretään solun päälle, solun kommentti ilmestyy solun viereen.
4. Malli antaa normi- tai ohjearvon sisältävään tunnuslukuun tekstin hyvä, tyydyttävä tai heikko sen mukaan millaisen tuloksen tunnusluku on saanut. Esimerkiksi, jos quick ratio saa arvon 1,1 niin solun viereen tulee lukemaan ”hyvä”. Tämän toiminnon loin Excelin Jos-kaavaa hyväksi käyttäen. Näistä on apua johdolle, sillä vastauksesta nähdään heti, millä tasolla tunnusluku on. Tätä toimintoa voitiin soveltaa ainoastaan niihin tunnuslukuihin, joille oli määritelty normi- tai ohjearvo.
5. Kun kaikki tunnusluvut on laskettu, siirretään ne seuraavalla välilehdellä olevaan seurantataulukkoon (Liite 2). Seurantataulukossa on oma sarake viidelle ensimmäiselle tilikaudelle. Yrityksen on tarkoitus käyttää mallia jatkossa ja yrityksen johto voi helposti lisätä sarakkeita tuleville tilikausille.

Mallipohjaa on siis tarkoitus käyttää tilikaudesta toiseen, jolloin seurantataulukkoon kerätty informaatio tunnuslukujen tilasta kullakin tilikaudella auttaa niiden valossa näkemään yrityksessä tapahtuneita muutoksia. Mallia on helppo käyttää, sillä kaikki tunnusluvut on siinä myös avatussa muodossa eli minkään tunnusluvun laskentakaavaa ei tarvitse erikseen etsiä. Liiketoiminnan kehittyessä ja kasvaessa saatetaan huomata, että joidenkin tunnuslukujen informaatio on tärkeämpää ja relevantimpaa kuin toisten. Tällaisissa tilanteissa mallia on helppo muuttaa, siihen voidaan lisätä uusia tunnuslukuja tai poistaa tarpeettomiksi havaitsemia. Kuitenkin tässä vaiheessa, kun yrityksellä on takanaan vasta yksi tilikausi, yrityksen johto on sitä mieltä, että malli tällaisenaan on riittävä.

8 YHTEENVETO

Yrittäjän on hyvä perehtyä yrityksen tilinpäätökseen ja sen analysointiin teoriatasolla, jotta käytännön toimet sujuisivat helpommin. Tilinpäätöksen analysointikaan ei ole liian haastavaa yrittäjälle, varsinkin jos siihen on avuksi malli, kuten esimerkiksi tunnuslukujen laskentamalli. Opinnäytetyöni teoriaosan opastuksesta on varmasti hyötyä muillekin yrityksille kuin case-yritykselleni. Teoriaosassa tilinpäätös ja tilinpäätösanalyysi on tiivistetty muutamaan kymmeneen sivuun, joten sen pitäisi olla kohtuullinen määrä jokaiselle yrittäjälle. Empiriaosassa kerron kuinka opinnäytetyöni tuotos, tunnuslukujen laskentamalli, toimii, joten myös siitä saattaa olla hyötyä muillekin yrityksille. Pyrin tekemään mallista suhteellisen yksinkertaisen, jotta sen käyttö itsessään ei olisi hankalaa. Yksinkertaisuus olikin yksi kriteereistä, joita case-yrityksen toimitusjohtaja toivoi mallilta.

Esittelin opinnäytetyön ja laskentamallin Suomen Kulta Outlet Oy:n toimitusjohtajalle. Hänen mielestään teoriaosa oli sopivan mittainen ja siinä oli otettu yrityksen tarpeet hyvin huomioon. Hän oli myös sitä mieltä, että opinnäytetyöstä voisi olla hyötyä muillekin yrityksille. Erityisesti hänen piti siitä, että tilinpäätöksen oikaisuja oli käsitelty niinkin tarkasti, sillä helposti niiden tärkeys jää huomiotta. Tunnusluvut valitsimme alun perinkin hänen kanssaan yhdessä, joten kaikki teoriaosassa esitetyt tunnusluvut on otettu mukaan laskentamalliin. Laskentamallia lähdin esittelemään kirjoittamani ohjeen perusteella. Ahosola oli sitä mieltä, että kirjoitettu ohje opasti hyvin mallin käyttöön. Myös eri tilikausien tunnuslukujen tallentaminen samaan taulukkoon oli hyvä innovaatio. Hänen mielestään mallin ulkoasu oli selkeä ja oli hyvä, että jokaisen tunnusluvun kaava oli vielä kirjoitettuna. Jos-kaavalla tehty sanallinen arvio tunnusluvun tilasta ylitti odotukset. Yrityksen tilinpäätös on juuri valmistunut, joten malli pääsee heti yrityksessä käyttöön. Laskentamallin hyöty konkretisoituu kuitenkin vasta muutaman tilikauden kuluttua, kun informaatiota on saatu talletettua ja tunnusluville on vertailuarvoja.

LÄHTEET

- Ahosola, J. 2012. Toimitusjohtaja, Suomen Kulta Outlet Oy. Sastamala. Haastattelu 26.10.2012. Haastattelijana Juuli Harjunpää. Muistiinpanot haastattelijan hallussa.
- Committee for Corporate Analysis. 2006. The Guide to the Analysis of Financial Statements of Finnish Companies. Helsinki: Gaudeamus
- Jormakka, R., Koivusalo, K., Lappalainen, J. & Niskanen, M. 2009. Laskentatoimi. Helsinki: Edita
- Kallunki, J-P. & Kytönen, E. 2002. Uusi tilinpäätösanalyysi. Helsinki: Talentum
- Karttunen, J. 2008. Hyvä tilinpäätöstapa pienille yrityksille. Helsinki: Taloushallinto-liitto
- Kirjanpitolaki. 1997. 30.12.1997/1336
- KultaOutlet.fi www-sivut. 2012. Viitattu 27.10.2012. <http://www.kultaoutlet.fi>
- Laine, S. 2011. Tilinpäätäjän tietopaketti. Tilisanomat 6, 46-141
- Laitinen, E. K. 1989. Yrityksen talouden mittarit. Espoo: Weilin Göös
- Leppiniemi, J. 2002. Liitetietojen erittelyt. Taloussanomat 22.4.2002. Viitattu 16.11.2012. <http://www.taloussanomat.fi>
- Leppiniemi, J. 2011. Tilinpäätäjän käsikirja. Helsinki: WSOYpro
- Leppiniemi, J. & Kykkänen, T. 2001 Kirjanpito ja tilinpäätös harjoituksineen. Juva: WSOY
- Leppiniemi, J. & Kykkänen, T. 2005. Kirjanpito, tilinpäätös ja tilinpäätöksen tulkinta. Helsinki: WSOYpro
- Niskanen, J. & Niskanen, M. 2003. Tilinpäätösanalyysi. Helsinki: Edita
- Niskanen, J. & Niskanen, M. 2010. Yritysrahoitus. Helsinki: Edita
- Salmi, I. 2006. Mitä tilinpäätös kertoo? Helsinki: Edita
- Salmi, I. & Rekola-Nieminen, L. 2005. Tilinpäätöksen rakentaminen ja tulkinta. Helsinki: Edita
- Suomen Yrittäjien www-sivut. 2012. Viitattu 23.11.2012. <http://www.yrittajat.fi>
- Taloushallintoliiton www-sivut. 2012. Viitattu 17.11.2012. <http://www.taloushallintoliitto.fi>

Tomperi, S. 2008. Käytännön kirjanpito. Helsinki: Edita

Yritystutkimusneuvottelukunnan www-sivut. 2012. Viitattu 17.11.2012.
<http://yritystutkimusneuvottelukunta.fi>

Yritystutkimus ry. 2011. Yritystutkimuksen tilinpäätösanalyysi. Helsinki: Gaudeamus

MAKSUVALMIUS

Quick ratio =

$$\frac{\text{Lyhytaikaiset saamiset}}{\text{Lyhytaikainen vieras pääoma}}$$

=

Current ratio =

$$\frac{\text{Vaihto-omaisuus + Lyhytaikaiset saamiset}}{\text{Lyhytaikainen vieras pääoma}}$$

=

KÄYTTÖPÄÄOMA

Nettokäyttöpääoma-% =

$$\frac{\text{Vaihtuvat vastaavat - Lyhytaikainen vieras pääoma}}{\text{Liikevaihto}} \times 100 =$$

Myyntisaamisten kiertoaika =

$$\frac{\text{Myyntisaamiset}}{\text{Liikevaihto / 365 (päivää)}}$$

=

Myyntisaamisten kiertonopeus =

$$\frac{365 \text{ (päivää)}}{\text{Myyntisaamisten kiertoaika}}$$

=

Ostovelkojen kiertoaika =

$$\frac{\text{Ostovelat}}{\text{Liikevaihto / 365 (päivää)}}$$

=

Ostovelkojen kiertonopeus =

$$\frac{365 \text{ (päivää)}}{\text{Ostovelkojen kiertoaika}}$$

=

Varastojen kiertoaika =

$$\frac{\text{Vaihto-omaisuus}}{\text{Ostot / 365 (päivää)}}$$

=

Varastojen kiertonopeus =

$$\frac{365 \text{ (päivää)}}{\text{Varastojen kiertonopeus}}$$

=

Nettokäyttöpääoman kiertoaika =

$$\text{Myyntisaamisten kiertoaika + Varastojen kiertoaika - Ostovelkojen kiertoaika}$$

=

VAKAVARAISUUS

Omavaraisuusaste =

$$\frac{\text{Oma pääoma}}{\text{Taseen loppusumma - Saadut ennakot}} \times 100 =$$

Suhteellinen velkaantuneisuus =

$$\frac{\text{Taseen velat - Saadut ennakot}}{\text{Liikevaihto (12kk)}} \times 100 =$$

Gearing-% =

$$\frac{\text{Korollinen vieras pääoma - Rahavarat}}{\text{Oma pääoma}}$$

x 100

=

KANNATTAVUUS

Liikevoitto-% =

Liikevoitto

Liikevaihto

x 100

=

Oman pääoman tuotto-% =

Tilikauden voitto

Oma pääoma (keskimäärin)

x 100

=

Koko pääoman tuotto-% =

Liikevoitto

Taseen loppusumma (keskimäärin)

x 100

=

Sijoitetun pääoman tuotto-% =

$$\frac{\text{Voitto ennen veroja + Korko- ja muut rahoituskulut}}{\text{Taseen loppusumma - Korottomat velat (keskimäärin)}}$$

x 100

=

LIITE 2

	8/2012 (18 kk)	8/2013	8/2014	8/2015	8/2016
MAKSUVALMIUS					
Quick ratio =					
Current ratio =					
KÄYTTÖPÄÄOMA					
Nettokäyttöpääoma-% =					
Myyntisaamisten kiertoaika =					
Myyntisaamisten kiertonopeus =					
Ostovelkojen kiertoaika =					
Ostovelkojen kiertonopeus =					
Varastojen kiertoaika =					
Varastojen kiertonopeus =					
Nettokäyttöpääoman kiertoaika =					
VAKAVARAISSUUS					
Omavaraisuusaste =					
Suhteellinen velkaantuneisuus =					
Gearing-% =					
KANNATTAVUUS					
Liikevoitto-% =					
Oman pääoman tuotto-% =					
Koko pääoman tuotto-% =					
Sijoitetun pääoman tuotto-% =					